

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

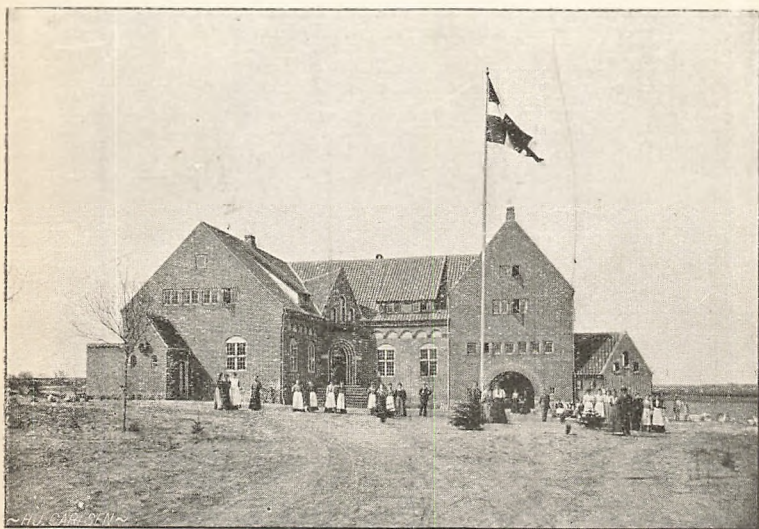
Gladelig Júl!

H. A. Rosendal
venligst
fra Salomon Nielsen.

AARSSKRIFT

FOR

ANTVORSKOV HØJSKOLE

UDGIVET AF
ELEVFORENINGEN

1914

KØBENHAVN
EKSPRETRYKKERIEET
1914

Sønderjylland.

Det er et mindetungt Aar for Danmark, det er 100 Aar siden, vi tabte Norge, og 50 Aar siden, vi mistede Sønderjylland.

En Digter fortæller, at i Kristoffer Pantsætters Tid, da det var paa det sidste med Danmarks Rige, gik der Bud til hans Søn, Prins Otto, som opholdt sig i Paris, om han vilde komme hjem og væрге for den sidste forarmede Rest af Danmark. Med Ulyst sadlede han sin Graaskimmel og red ad Danmark til, sandt at sige havde han ikke megen Lyst til at vove Livet ved dette haabløse Arbejde.

Saa kommer han efter mange Dages Ridt i fremmed Land en Aftenstund sønderfra, ridende op gennem det Tyske, hans Graaskimmel traadte tungt i Sand og Lyng, selv var han vemodig og knuget af den øde og ensomme Hede, som aldrig syntes at ville holde op. Da ser han i Skumringen en høj Vold rejse sig foran ham, han springer af Hesten, og da han staar paa Jorden og indaander Muldlugten, kommer der paa een Gang til ham en Fornemmelse af, at nu er han nær ved Hjemmet, det gaar op for ham, at det maa være det gamle Dannevirke, der ligger foran ham: Danmark!

Han bliver saa forunderlig blød om Hjertet, mens han staar der i Skumringsstilheden. Taagerne driver og kommer derhenne ved Volden: Paa een Gang er det for ham,

som om hele Volden bliver levende, det er ikke længer bare Jord og Muld, det er Skikkelser, der rejser sig og synker, det er alle de Døde, der her har givet Livet for Danmark. Han ser i Aanden, hvordan de — Slægt efter Slægt — har udgydt deres Blod her, det bliver ham paa een Gang, som om alle Skikkelserne fæster Øjnene paa ham og vinker ad ham: „Kom over og hjælp os, du med den skimlede Hest, Danmark, dit Fædreland, stander igen i Vaade!“

Da foregaar der noget inde i ham, som han ikke før

Udgravning af Valdemarsmuren i Dannevirke (1862).

har kendt: Han kaster sig paa sin Graaskimmel, giver den af Sporerne, og i Galop gaar det Nord paa: Danmark, hans Moder, har kaldt paa ham, han vil hjem og vove Livet for hende.

1331 staar han i Rækkerne paa Dannevirke for at deltage i den gamle Grænsekamp. Dette er historisk.

Denne Beretning om Prins Otto er kun Digtning, men den har den indre Sandhed, som mange af os kan bevidne, at det var først, da vi kom til Sønderjylland og

saa de Faldnes Grave og de Levendes Kamp for Modersmaalet, at det ret gik op for os, hvad det er at have et Fædreland, og hvor meget vi skylder det. Sønderjylland er vædet med meget Blod, men hvor er det ogsaa blevet et underlig dyrebart Land for os!

Sønderjylland har paa mange Maader været som Indgangen for os Danske til, hvad vi som Folk har faaet Lov til at opleve.

Her byggedes i Hedeby den første kristne Kirke i Danmark.

Vor første Fædrelandsang: „Danmarks dejligst Vang og Vænge“, handler om Thyra Danebod og Dannevirke.

Det er ogsaa Sønderjylland, der for første Gang i „48“ fik alle Ansigter i Danmark vendt samme Vej og fik een Aand i alle.

Ja, naar vi i vor Tid skal styrkes og bevares i vor Tro paa det jævne Folks Kraft og Evne, hvor tit maa vi da ikke ned at se os glade paa Sønderjydernes folkelige Liv.

Det er om, hvorledes Sønderjylland — skønt i Øjeblikket politisk tabt — er blevet Danmark til Velsignelse, der her skal skrives.

For 100 Aar siden hærgedes Europa — som nu — af frygtelige Krige. Det var Napoleon den Store, der stadig var den udfarende Kraft. Der kan siges meget, baade Godt og Ondt om ham, men sikkert er det, at man skal lede længe, før man finder en, der i den Grad har trampet paa alt, hvad der hedder *Fædrelandsfølelse* og *Kærlighed til Modersmaal*, som han har gjort det. Selv *Italiener* og dog Konge i *Frankrig* var han vist fremmed for disse Følelser, og naar han sønderlemmede Europas Riger efter eget politisk Behov, krænkede han paa det dybeste disse Følelser hos andre. Men han, som paastod, at Egenkærligheden var det stærkeste i Mennesker, kom paa sine ældre Dage til at erfare, at der kan være endnu

dybere og stærkere Kræfter i Mennesket, der kan faa dem til helt at glemme sig selv, ja give Livet.

Tyskland havde han handlet mest ilde med, det var, som det ganske skulde søndersplittes, men da rejste Folke-aanden sig mod Tyrannen, en vældig national Rejsning gik i 1813 henover Tyskland og derfra ud over Europa, den rejste sig som en vældig Bølge, der skyllede ham selv bort og slængte ham ud paa St. Helena:

„Hvis nogen Guds Størværk vil hæmme,
han nødes til selv det at fremme!“

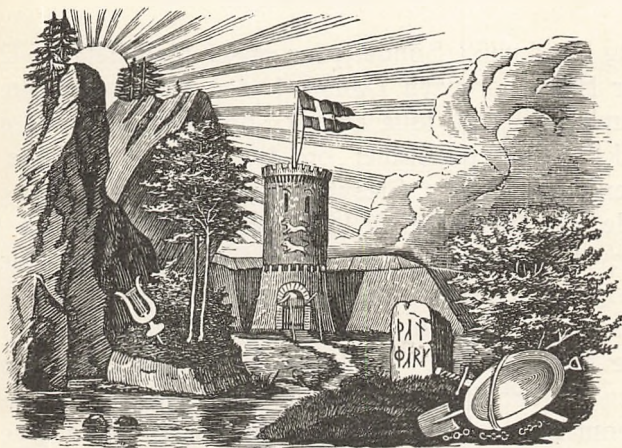
Denne nationale Vækkelse kom ogsaa til Sønderjylland og vakte den *danske* Folkebevidsthed her, som den havde vakt den tyske mod Syd.

Det er Tyskernes Forbrydelse, at de har faaet Lov til i 1813 at opleve noget saa rigt om, hvad det er at have et *Fædreland* og et *Modersmaal* og dog saa groveligt har forbrudt sig mod disse Værdier overfor deres Nabofolk i Polen, i Lothringen og i Sønderjylland. De er herved blevet saa „isolerede“, at deres eneste Tilflugt i Krigen er — Tyrkerne! Vi maa inderligt ønske, at denne blodige Krig maa ende med, at Tyskerne ydmygt vil mindes 1813 med al deres Nød og deres Befrielse — og handle derefter mod de smaa Folk; nu er det ofte som Bismarcks Skikkelse med Blodet og Jærnet er traadt imellem dem og den Tid; de kan ikke se andet end denne Preusser, ja synes ofte næsten at have glemt, hvem de selv er. Gid de maa blive givet tilbage til det bedste i dem selv, saa vi kan komme til at sige dem Tak for alt det kønne og dygtige, der er ved dem.

Saa vaagner da efter en aarhundredlang Søvn den danske Folkebevidsthed i Sønderjylland.

1832 — lige 100 Aar efter Brorsons Julesalmer i Tønder — udkom Professor Kristian Paulsens Skrift „Hertugdømmet Slesvigs Folkelighed og Statsret“, hvor han

som den Første tydeligt og klart paaviser, hvor lidet der fra Regeringens Side er taget Hensyn til, at Slesvig i det væsentlige er et *dansk* Land. Af 330,000 Slesvigere taler 185,000 dansk, men kun 110,000 har dansk Kirkesprog, slet ingen dansk Rets- og Øvrighedssprog. „Det Folk“, siger Paulsen med sin stærke Forstaaelse af sit Hjemlands Ulykker, „der opgiver sine Fædres Sprog for et fremmet, sønderriver derved sin inderste Livstraad“!

„Dannevirkes“ Vignet.

Længe mærkede Paulsen ingen Sangbund for sin Tale, men Sæden var udsaaet, den skulde kun have Tid til at spire, Grøden var i Luften. Julen 1836 faar han Brev og Tak fra Nic. Kr. Nissen, og saa kommer i 1838 Kochs danske Ugeblad „Dannevirke“: „Det skulde være et Værn for de Danske, ikke af Stene og Muld, men rejst i Aandens Rige“. Den sønderjydske Historiker A. D. Jørgensen siger om de første Numre af Dannevirke: „Det er som at vandre i en Skov i den tidlige Morgenstund, naar Fuglene vaagner, een efter een, og ingen menneske-

lig Magt er i Stand til at faa dem til at tie, fordi deres Time er kommen“!

Og Følgerne udeblev ikke. I 1840 fik Slesvig *dansk* Retssprog i de Egne, hvor Dansk herskede i Kirke og Skole. Det var Kristian den Ottendes Fortjeneste, sønderjydske Bønder satte ham denne Mindetavle i Gram Tingstue:

I Lov og Rettens Sale,
han løste bundne Tale!
Nu skal alene klinge
vort Modersmaal fra Tinge!

Og de danske Sønderjyder rejser Hovedet: 1842 talte Peder Hjort Lorenzen *Dansk* i den slesvigske Stænderforsamling. „Han talte Dansk, og han blev ved at tale Dansk!“ Saa underkuet og fornedret har altsaa vort Modersmaal været i Slesvig, hvor en *dansk* Konge regerede, og 185,000 af 330,000 var *Danske*, at en Mand er blevet berømt ved dette ene, at „han talte Dansk“ i Slesvigs Stænderforsamling! Hvor harmes man i sit Inderste over dette og saa over den Behandling, der blev denne Mand til Del. Tyskerne vil næsten smide ham ud af den Forsamling, hvor han sad med samme lovlige Ret som de, og den danske Konge *tør* ikke give ham fuldt Medhold i hans soleklare Ret til at tale det danske Sprog. Da var det, at Sønderjyderne begyndte at forstaa, at det var *dem selv alene*, de maatte stole paa i deres Kamp for Modersmaalet. Hvor tit har de ikke indtil den Dag i Dag maattet gøre den Erfaring, at Konger og Stater enten ikke *vil* eller ikke *kan* hjælpe dem, de maa med Guds Hjælp hjælpe sig selv, og Gud ske Lov, det har de ogsaa lært, selv om det sommetider har været svært at opgive Haab om Hjælp udefra.

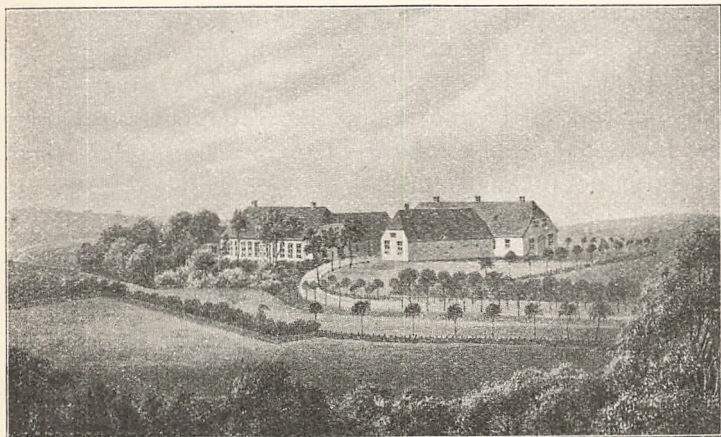
Saa kommer som en Opmuntring det rige Aar 1844. Det bliver i Sønderjylland, at Danmarks første Højskole lægges, Rødding Højskole, der til sidst af Tyskerne

blev tvunget ud af Sønderjylland og nu arbejder videre mod de samme Maal i Askov.

Det er ogsaa 4. Juli 44, at det mægtige Skamlingsbankemøde holdes, hvor 12,000 Mennesker fra Slesvig og Danmark mødes og giver hinanden Haandslag.

A. D. Jørgensen bruger det Billede om Mødet, at det var som Danmark, vor Moder, tog Sønderjylland, sit Barn, lagde Hænderne om dets Kinder, saa det ind i Øjnene, og genkendte det som sit *ægtefødte Barn*: „Din Kamp

Rødning Højskole.

skal være min Kamp, dine Fjender mine, og intet uden Døden skal skille os ad!“

De folkelige Førere i Danmark og de folkelige Førere i Sønderjylland arbejder nu Haand i Haand for fri Forfatning og for Modersmaalets Ret: Den national-liberale Bevægelse var skabt, og med fordoblet Kraft gik man baade her og der mod Maalet.

Vi Danske vil gerne tro, at vi er et særlig politisk udviklet Folk; vore mange politiske Misgreb gennem Tiderne kan ikke styrke os i denne Tro, og vor Grund-

lov er i Forhold til Norges og Sverrigs en politisk Sildefødning. Dog er det min Tro, at havde vi ikke faaet Sønderjyderne med i vor Kamp den Gang, havde vi heller ikke faaet vor Grundlov i 1849. Det Nationale banede Vejen for det Liberale og rev mange konservative Hædersmænd med, der ellers aldrig havde været til at rokke.

Det er derfor ikke tilfældigt, at vor Junigrundlov ligger inde midt i Treaarskrigen.

Ja, saa kommer Krigen i 48 og river alle med sig, Høje og Lave, Gamle og Unge. Det er den store Gave fra Sønderjylland, at det tog vort Folk og førte det fra Taler og Stemninger og Sange hen til *Handling*, det lærte vort Folk den herlige Befrielse ved at vove Livet for det, man har kært. Denne Kamp har uddybet og modnet vort Folk, det maa vi aldrig glemme. Den følte ogsaa saa skøn og lykkelig, fordi den tilsyneladende endte med Sejr for os.

Tilsyneladende ja. Nu bagefter kan vi jo nok se, at Krigen egentlig slet ikke var endt, men at der maatte komme et 64.

48 og 64 er egentlig kun én Krig med en Vaabenstilstand paa 13 Aar imellem. Det hedder i Freden efter Treaarskrigen, at „alt skulde være som før Krigen“, altsaa ingen Resultater, Tyskerne venter bare paa mere belejlige Tider til at genoptage Krigen, og disse kommer i 1864.

Det er gaaet mig som saa mange, at jeg i mange Aar ikke vidste, hvad jeg skulde gøre med 64, Begivenhederne under Krigen og Krigens Resultat, Folkets Begejstring *før* Krigen og dets Modløshed *efter* Krigen, det var alt lige trøstesløst. Jeg syntes ikke, jeg kunde fortælle Jer om det paa en saadan Maade, at jeg kunde give Jer Tro paa Jer selv og vort Folk derigennem, og derfor tav jeg.

Der er sket en Forandring for mig i dette, ved at jeg er kommet til Sønderjylland.

Det er blevet mig Indgangen til 64 paa en ny Maade.

Grundtvig sagde, at Danmarks Historie kunde udtrykkes gennem Ordene: „Lykken bedre end Forstanden“. Han har vel ment, at vor politiske Forstand var det ikke værd at prale af, men at Gud dog under Danmarks Tilskikkelser havde været os god, og vi havde som et ydmygt Folk lært at se hen til ham og stole paa ham, mere end paa os selv, og det var Lykken for os som Folk, om det maatte ske.

Der er Tider og Situationer for det enkelte Menneske, hvor det vilde være godt og klogt, om det kunde lade sit Hjerte raade og helt glemme Forstanden, tænk paa Kærligheden mellem Mand og Kvinde! Er den unge Mand ikke en *klog* Mand, der kun lader sit Hjerte raade dér, og er den Mand ikke i Virkeligheden en meget *dum* Mand, der dér vælger kun med sin Forstand?

Paa samme Maade kan et Folk have Stunder, hvor det maa følge sit Hjerte, maaske endda paa Trods af sin Forstand, om det skal bevare Tro til sig selv.

En saadan Stund var 64 for Danmark. Det er let at vise, at vi fra *Forstandens Standpunkt* ikke handlede klogt i 64, at vi overhovedet da ikke skulde have indladt os paa Krigen: Danmark mod det mægtige Tyskland, hvor vanvittig haabløst! At vi paa Londonerkonferencen skulde have taget, hvad vi kunde have faaet: Sønderjylland til Flensborg-Tønder. De Folk, der ser saadan paa det, har en haard Dom om Manden, der ledede Danmark i 64, D. G. Monrad, og en haard Dom om vort Folk.

Jeg mener — trods al vor Skrøbelighed i 64 — at det var en Lykke for os og for Sønderjylland, at vi fik Mod til at følge *vort Hjerte*, der krævede Opgøret mellem Dansk og Tysk og nægtede at skære det gamle Slesvig i Stykker og udlevere Halvdelen til Tyskland. Er der no-

get skønnere, end at se et Folk, der kæmper paa Livet for det, deres Hjærte hænger ved og ikke kan opgive? At dette ogsaa var Monrads Syn, ser vi af hans Stilling under Fredsforhandlingerne, da „Forstandspartiet“ opgav Kampen og Sønderjylland. Hvor mærker man i hans Erindringer om 64 og i hans Tale i Rigsdagen i Efter-sommeren 64, at det har smertet ham, at Danmark — da Modgangen kom — tabte Troen paa Hjertets Ret.

Vi tabte ganske vist hele Sønderjylland politisk i 1864, *men gjorde vi, hvad vi kunde*, da har vi ogsaa Lov og Ret til at tro, at hvad gerne *vil* sammen være, det vil Gud ogsaa sørge for *skal faa Lov* at høre sammen — til sin Tid. Det er det dejlige ved at komme til Sønderjylland, at der kan man fornemme denne Tro saa stærkt:

„Viger ej ud af Spor,
for vi kender det Ord:

Det har slet ingen Hast for den, som tror.“

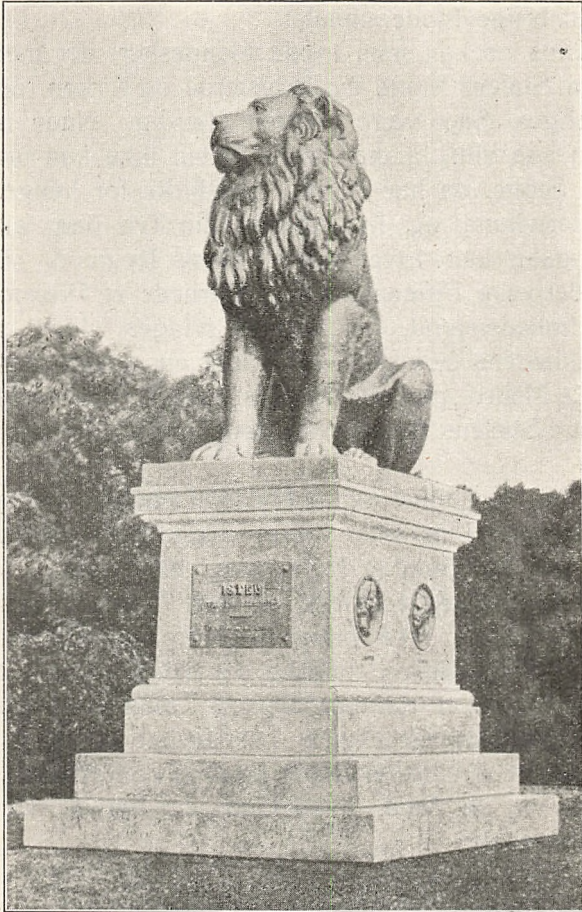
Et Nederlag for Vaabnene er aldeles ikke stærkt nok til at kunne ødelægge denne Tro paa Hjærtets Ret hos et Folk.

Efter 3 heldige Krige kaster Tyskerne sig næsegrus for Bismarck og hans Militærpolitik, eet Nederlag for denne Politik er maaske tilstrækkeligt til at tage ham op til stærk Revision. Sikkert er det, at da vi tabte Sønderjylland *politisk*, da vandt vi det saa *hjerteligt*, som vi aldrig før havde ejet det. Den Kærlighed, som slaar imod os dernede, og alle de Trængsler, som dette lille sønderjyske Folk har baaret gennem 50 Aar for at faa Lov at være Danske, det er os Beviset for, at Kampen og Nederlaget i 64 ikke har været forgæves.

Sønderjylland efter 64.

Vil man lære Dybden og Styrken i det danske Folk at kende, kan det være lærerigt at se paa Sønderjylland

under det preussiske Statsstyre. Medens vi heroppe har Staten i Ryggen paa mange forskellige Omraader, maa

Løvmindesmærket, Kæmpegraven i Flensborg. Modelleret af K. V. Bissen. Afsløret den 25. Juli 1862, omstyrtet af Tyskerne den 28. Februar 1864.

Folkelivet i Sønderjylland oftest gaa *imod* den stærke preussiske Statsstrøm, og gennem 50 Aar har det ikke

alene sejrrikt overvundet denne Modstand, men det er, som om denne har uddybet og forædlet det.

Det centrale i denne Kamp har været Kampen om Retten til at bruge Modersmaalet.

Her hos os kan man træffe Mennesker, der mener, at tog man Statens Støtte fra Præsterne og Kirken, da vilde Guds Riges Sag være omtrent færdig. Naar man er kommen saa vidt, at man tror, at Gud ikke kan undvære Statens Støtte, da har vi haft Statskirke for længe. Gaa til Sønderjylland og faa styrket din Tro paa, at Guds Kirke ogsaa kan trives uden Statens Rygstød. Se paa de sønderjyske Frimenigheder. Dernede er Præsterne jo tyske Embedsmænd, der næsten tvinges til at arbejde for Tyskhedens Sag, kan det undre en, at Sønderjyderne ser med Mistro paa de „Sjælesørgere“, der vil bidrage til at tage Sjælens dyrebareste Redskab, Modermaalet, fra dem. —

Der har da dannet sig en Kreds af smaa Frimenigheder rundt omkring i de mest vaagne Egne af Sønderjylland.

De, der en Søndag Formiddag har siddet i f. Eks. Sundeved Frimenighedskirke og hørt Salmesangen, kan vidne, at Kraften ikke bliver ringere, naar Staten tager Støtten væk fra Kirken, maaske det netop er paa et *saa-dant Sted* og i et *saadant Øjeblik*, man mest faar Tro til, at Sønderjydernes Sag er i de bedste Hænder. I Følelsen af, hvor vanskeligt det er at give Kejseren, hvad Kejsereis er, og Gud, hvad Guds er, har de over Indgangen skrevet:

„Som ved dit Alter den kvidrende Fugl,
Und i dit Tempel din Tjener et Skjul.“

Staten har nægtet dem Kirkegaard ved Kirken, og naar et Medlem af Frimenigheden dør, er det forbudt at ringe med Kirkeklokkerne over hans Grav! Som en Selvmor-

der skal haⁿ i dybeste Stilhed puttes i Jorden. Og dog breder de smaa Frimenigheder sig stadig.

Paa 25-Aaret efter Slesvigs Adskillelse fra Danmark lønnede Preusserne Sønderjyderne ved at jage al Dansk ud af Skolerne med Undtagelse af 4 Timers Religionsundervisning paa Dansk om Ugen. De har se-

Sundeved Frimenighedskirke.

ner søgt — ved at lægge disse 4 Timer uden for Undervisningen — at gøre de danske Børn kede af disse Timer. Naar dertil kommer, at Danmarks Historie er ukendt i Skolerne, og at Danskundervisning ikke eksisterer, forstaar man, at det bliver Hjemmenes Sag at indvi Børnene i disse dyrebare Ting. Det bliver Hjemmene, der fortæller om Vorherre, om Danmark og om Moders-

maalet. Og det kommer jo paa denne Maade ogsaa i de allerbedste Hænder.

Jeg har undervist omtrent 100 sønderjyske Elever i Dansk, og jeg kan bevidne, at de staar fuldt paa Højde med danske Elever, der har modtaget Dansk-Undervisning fra deres 7de til 14de Aar.

Sønderjyden er tilsyneladende ikke meget stemningsfuld i sin Fædrelandskærlighed, Livet har lært ham, at den maa være praktisk, skal den nytte noget. Man skal lede længe efter en saa dygtig og pligttopfyldende Bondestand, som den man træffer i Sønderjylland. Efter at Tyskland med Penge støtter Opkøbet af dansk Jord dernede, maa Sønderjyden af al Kraft stræbe efter at blive pengelig uafhængig, at kunne sige nej til de tyske Opkøberes Overpriser.

Og saa deres Pligtfølelse! Hvor den ligger dybt hos dem, og hvor vi andre kan lære meget af den. Jeg har hørt en Fader indprente sine Børn: „Sin Pligt maa et Menneske gøre, om det saa skal blive liggende paa sine Gerninger!“ Hver Mand og Kvinde maa herved lære at blive paa sin Post. Fra deres Pligt stammer ogsaa deres stærke Fællesfølelse i deres daglige Færd, ved Selskabelighed og i deres Foreningsliv: De svigter ikke.

Der er et Billede fra gamle Dage, der hedder „de sønderjydske Piger“. Det forekommer mig, at der den Dag i Dag er en Type dernede, som fortjener det Navn: Ligesom der ingen Knaldproprietærer er dernede, men en Bondemand er en Bondemand, selvom han har 200 Tdr. Land, saaledes er der heller ingen Frøkennykker i den sønderjydske Pige. Hun er klog og jævn og naturlig, der er ingen „Kunster“ i hende. Hun lærer tidligt at gøre sin Pligt i Hjemmet.

Hvor maa vi beundre den Gæstfrihed, hvormed hun Sommer efter Sommer modtager fremmede Mennesker fra Danmark. Og aldrig bliver hun træt af efter endt Ar-

bejde at føre dem omkring til de Faldnes Grave, hvor hun dog har været saa mange Gange. Hun glemmer ikke de Faldne paa deres Hædersdage: Der skal nok altid ligge en frisk Krans paa Graven fra en eller anden sønderjydsk Pige.

„De ligger og lytter i Jorden dernede,
lytter til hvert Fodtrin paa den alfare Vej,
lytter om paa Landsmaal en Læbe tør bede:
Sønderjydske Piger, I forglemme dem ej!“

De, der har været i Finland, glemmer aldrig Finlændernes underlig dybe Sang, jeg talte engang med en ung finsk Pige om Hemmeligheden ved denne Hjertesang, og hun lærte mig et lille Vers, der lød saadan:

„Sangen er af Sorgen rundet,
men af Sorgen Glæde vundet“.

Finlands Sorg og Finlands Sang er ét. Det Vers maa jeg ofte tænke paa, naar jeg hører dem synge i Sønderjylland, i deres Sang kan man fornemme det Hjertelag, som der ofte skjules i deres daglige Færd.

Sange, der var næsten forslidte her hos os, kan blive friske og dybe i Sønderjydernes Mund.

Og hvor er Slesvigs Land og Slesvigs Kamp paa en løndomsfuld Maade gaaet ind i vore Fædrelandssange. Tag f. Eks. Grundtvigs Sang om Modersmaalet:

Modersnavn er en himmelsk Lyd,
saa vide som Bølgen blaaner;
Moders Navn er den spædes Fryd
og glæder, naar Issen graaner;
sødt i Lyst og sødt i Nød,
sødt i Liv og sødt i Død,
sødt i Eftermælet!

Den er første Gang sunget under aaben Himmel af en Forsamling nede i Sønderjylland. Det er for os, naar vi

synger den, som om vor Historie ligger gemt mellem Linjerne, der er som i selve Sønderjylland fuldt af Grave for dem, der faldt i Grænsekampen for Modersmaal og Fædreland. Men der er ogsaa i den Sang gemt en Forvisning om *Hjertets stærke Ret*. Det er Danmarks Moderhjerter, der sukker efter sit tabte Barn, det Suk kan vi, og kun vi, fornemme, *fordi vi er Danske*. Hvor jeg føler i den Sang, at Sønderjylland har gjort os rige og været os til Velsignelse baade i onde og gode Dage.

— sødt i Lyst og sødt i Nød,
sødt i Liv og sødt i Død,
sødt i Eftermælet!

Bedre end at læse om Sønderjylland er det at rejse derned og blive der en Tid.

Staa en Dag ved Dannevirke og se de øde Hærveje gennem Hederne. Der har Kampen staaet i 1000 Aar, Thyras Vold, Valdemarsmuren, Margrethevolden: Vore bedste Navne i Middelalderen er knyttet til Dannevirke, det vil de ogsaa paa en noget anden Maade være i Fremtiden.

Gaa saa op gennem Slesvigs Land og spørg dig frem, saa godt du kan i dette gamle danske Land. De mange Grave ved alfar Vej og inde paa Markerne vil tale deres forunderlige tavse Sprog til dig. De har ogsaa stridt *for dig*, de, der hviler der, de er ogsaa døde *for dig*. Du bliver saa taknemlig og saa ydmyg, du begynder at tænke paa, hvordan du kan gøre Gengæld, ja, Danmark kalder paa dig.

Og hvilke Følelser rører sig ikke i dig, naar de nævner Navnene Isted, Sankelmark, Dybbøl! De ligner andre danske Landsbyer, men de har faaet Historiens Bloddaab. Men lær først og fremmest af Sønderjyderne selv, disse kloge, muntre Folk med den dybe Virkelighedssans og det store Haab.

I deres kærlige Tanker lever et Danmark *bedre og skønnere*, end du kendte det hjemme. Du bliver saa glad og taknemlig, naar du hører dem tale om Danmark.

Har du set en Flok unge Sønderjyder paa en Festdag med Ømhed brede Dannebrog ud paa Jorden inde mellem Stikkelsbærbuskene i Haven — skjult for den tyske Gendarm, ja, da vil du, naar du kommer hjem til Danmark og lader Dannebrog gaa op i den blaa Luft paa din Festdag, da vil du tænke: „Hvor er dog vort Flag med den røde Dug og det hvide Kors det skønneste Flag i Verden! Gud ske Lov, at vi maa holde Fest sammen under det!“ —

Mens dette skrives, raser Verdenskrigen, ca. 15000 danske Sønderjyder maa kæmpe under de tyske Faner, ingen har svigtet, de har gjort deres tunge Pligt. Det er den haardeste Prøvelse, der endnu er gaaet hen over Slesvigs Land. Lad os ønske, at Gud, der kan gøre, hvad vi ikke kan, maa faa Adgang til deres urolige Hjerter, nu de er saa langt borte fra alt, hvad de holder af her i Verden. Han vil ogsaa nok give dem et Haab, der er stor nok til Prøvelserne.

Den øde Ørk, det vilde Hav,
den haarde Vinterkulde,
den dybe Sorg, den mørke Grav
de kære under Mulde:
For alt hos Gud er gode Raad,
til Frydesang han vender Graad
saa let som Vind og Vove.

Antvorskov Højskole, den 26. Novbr. 1914.

Niels Eggert.

Billederne til denne Artikel er velvilligst laant os af Udvalget for „Folkeoplysningens Fremme“. De findes i H. Rosendals Bog: „Danskhedens Historie i Sønderjylland“, som jeg anbefaler jer paa det varmeste.

N. E.

Krigen.

(Lidt om at ofre.)

Krigen i 1914 har lagt en Alvor over alle Danske, som kun faa af os har kendt før, — en Alvor, som ligner den Angst, der føles, naar man staar indenfor en laaset Dør og hører paa vild Tummel og Slagsmaal mellem *voksne* udenfor i Mørket. Ingen ved, hvad Øjeblik Døren brases ind, eller der kommer en Sten gennem Vinduet.

Saadan har sikkert ogsaa de mange unge, som kaldtes ind her, følt det lige straks. De vidste jo, at de kaldtes ind i Vagtlinien, og at Vagtlinien snart kunde blive til Ildlinien. Nu er der gaaet nogle Maaneder, og den Tid har vel nok virket „beroligende“ paa mange af dem. Men i stille Stunder vil baade vi og de fleste af dem ganske sikkert tumle med det Spørgsmaal: *Er det Offer, der kræves, ikke for stort?* Der kræves jo en Indsats af Liv og Blod! Og Spørgsmaalet føres videre derhen, hvor denne grufulde Krig Dag for Dag kræver Tusinder af unge Menneskeliv. Er det Offer, Belgiens Folk bringer, ikke altfor ubarmhjærtig stort! Ja, Spørgsmaalet føres videre til at omfatte alle de enkelte i Værnetropperne i Øst og i Vest; alle disse indkaldte Mænd, som ikke vilde gøre en Kat Fortræd, og som nu drives ud i Skyttegrave og Befæstninger, hvor de nødes til at tage de andres Liv for om muligt at redde deres eget. Ja, ogsaa derude dukker dette forfærdelige pinefulde Spørgsmaal op: *Er det Offer, jeg skal bringe, ikke aldeles urimeligt og meningsløst stort?*

Og det lader sig vist ikke gøre at afvise Spørgsmaalet uden Svar.

Et Offer er en Gave, som bringes med en vis Selv-
 overvindelse, en vis Smerte. Men var det ikke andet og
 mere, saa blev det jo altid en Gave af tvivlsom Værdi.
 Kunde en Gave, blot fordi det er en *Smerte-Gave*,
 bringe Velsignelse til Giveren og bringe Gudfader Glæde,
 — ja saa var sidste Halvdel af 1914 en rig Tid! Men
 saadan er det jo ikke. Det føler vi altfor levende.

Til Belysning af, hvad *et Offer* er, naar det skal brin-
 ge Velsignelse, og glæde Gud, som gav os Livet, vil jeg
 henvise til den skønne lille Fortælling i Markus's Evan-
 gelium Kap. 12. — Der hører vi, at Jesus en Dag tog
 Plads i Templet for at se, hvordan Folk ofrede. Der
 kom rige, som gav meget, og der kom fattige, som gav
 lidt. Lige med ét kalder Jesus paa sine unge Lærlinge.
 Han har set noget dejligt, som ogsaa de skal se. Han
 har set en fattig Enke, som gav, — ganske vist kun 2
 Øre; de sidste, for Resten!

Hvori bestod nu det skønne, det dejlige? — *Ikke*
 deri, at hun under Smerte pinte den sidste Hvid ud af
 sin Lomme. Nej, men deri, at hun lignede den Giver,
 som „lader sin Gave ligge foran Alteret, indtil han har
 forliget sig med sin Broder, og saa kommer med opløftet
 Ansigt, lysende af Glæde og Tak“. — Saadan saa hun
 ud! Hendes Ansigt, hendes Adfærd har baaret aldeles
 umiskendeligt Præg af, at hun frembar sin Gave, fordi
 hun *med den* trængte til *at sige Tak*; og ikke som vi
 kender det saa godt: for *at høste Tak*!

Et saadant Offer glæder altid Gud, og bringer altid
 Giverne Velsignelse.

Ja, — vel, men vil det da sige, at vi skal lade være
 med „at ofre“, indtil vi kan give paa den Maade? I
 Stedet for at svare direkte vil jeg sige: Lad os tænke
 os, at Opfordringen til at ofre kommer til os, — en Li-
 ste til Støtte for en eller anden god Sag, — eller paa
 anden Maade; — jeg kommer i Tanker om, at jeg ikke

kan give *med* Tak, — til Nød for Taks Skyld; min Haand lukker sig fastere om Gaven, som holdes tilbage. Der skal være Sandhed i Forholdet. Jeg vil ikke længere gaa med, fordi Naboen til højre og til venstre er med; jeg vil ikke længere være med i „det tunge Trav op ad Kirkegulvet for at bringe hans Velærværdighed og Degnen *Smertens*-Gaver!“ Jeg hævder mig, selv om det forarger de andre! — „Lad din Gave blive, — og gaa hen og forlig dig med din Broder“, lyder det maaske saa til os.

Ja, her er vist saa netop det Øjeblik kommen, da det Spørgsmaal bliver levende: Har du Grund til at ofre d. v. s. har du Trang til at takke? — Og da først faar jeg maaske Sind til at sammenligne den Nød, som skal afhjælpes og lindres, med mine Kaar: Jeg har Fred og Frihed; jeg har Sundhed og dagligt Brød; jeg har Slægt og Venner; jeg har mit yndige Hjem i det Land, som staar med brede Bøge, i Danmark, dejligst Vang og Vænge; jeg har faaet Barneret hos Gud og kan frit synge, juble og bede i det Sprog, som er min Moders bløde Stemme! Jeg har i Sandhed Grund til at takke, og nu vil jeg med, — gør Plads: jeg skal hen og ofre min Gave! Tro mig, kære Venner, — her er et Tilfælde igen, hvor Jesus kalder sammen paa Lærlingene og siger: Kom, saa skal I se noget skønt! Her er en, der ofrer, saa det bringer ham Velsignelse og glæder Gud, som gav ham al hans Sjæls Rigdom af Naade!

Ethvert Offer, jeg kan og maa bringe for rigtig at bevidne min Taknemmelighed baade mod Gud og Mennesker, — er en Velsignelsesgave. — Og bliver nu det Hjem, som er mit, og mit Folks Hjem *truet*, saa ved jeg, at det er min *dyrebareste* Gave værd, — og derfor kan vi den Dag i Dag synge om vore faldne: „Skøn var Døden som I fik, ingen skønnere der findes“, fordi vi tror om de

mange blandt dem, at de ofrede med Tak i Hjertet! — Og her gaar Vejen baade for os, og for de andre!

— Men vi haaber jo inderligt, at Vildskaben maa blive uden for vor Dør. Og vi haaber, at den dumpe, smertefulde Stilhed, der en Gang vil følge, naar Vaabnene lægges ned, — den Stilhed, der følger paa den haarde Operation, — vil give Ørenlyd, som aldrig før, for et af de dejligste Ord, jeg ved: „Salige er de sagtmodige, for de skal arve Jorden!“

Hermed kærligst Julehilsen til alle de Antvorskovlæringer, som jeg kom i Forhold til i Aarenes Løb.

Lundforlund Præsteg., d. 17. Novbr. 1914.

I. P. J. Nørgaard.

Religiøsitet.

Motto: „Vinden blæser, hvorhen den vil, og du kan høre dens Susen, men du ved ikke, hvor den kommer fra, og hvor den gaar hen; paa lignende Maade gaar det med enhver, som er født af Aanden.“

Johs. Ev. 3—8.

Fra alle Sider føres i Øjeblikket den religiøse Discussion, det er ikke alene paa Vennemødet nu i Efteraaret i København, man har søgt at klare Forholdet mellem at være blot religiøs og saa at være kristen, det er ogsaa Videnskaben, som søger at finde det religiøse Livs sidste Aarsag, dets inderste Grund.

At Spørgsmaalet er saa meget oppe, kommer af, at indadtil, herhjemme, er der efterhaanden mange, som ikke føler sig tilfredsstillet ved Kirken, uden at de dog har

nogen Slags Sympati for religiøst-benægtende Fritænkeri; og udadtil er man i Sjælelære og Samfundsforklaring netop naaet saavidt, at det religiøse Liv laa for til Behandling; et stort Omraade, mystisk som Havet og Skovene, krævede at faa Lys, fordi flere og flere rettede Spørgsmaal til sig selv: hvorfra er alle disse Forestillinger, hvordan er det muligt i en Tid, hvor Bibelens Verdensfremstilling synes uholdbar, saa stadig at føle Kravene indefra, saa selve det religiøse *Liv* bliver ved at være lige stærkt, selvom mange velkendte og elskede Billeder ikke kan bevares.

Paa Vennemødet*) saa man meget lidt forstaaende paa den saakaldte frie Religiositet, selvom det er en Trøst, at Morten Larsen ikke mente som de andre, men saa Liv i selve det, at et Menneske var religiøst bevæget; men ellers blev det nærmest betragtet som et Stade „i Forgaarden“, hvor Kristendommen, og man tør vel antage i den særlig grundtvigske Form, var Helligdommen.

Der var imidlertid aabenbart ingen, som trak Linjerne klart op, hvad Religiositet er: det blev forstaaet som Fromhed, Moral og lign., nogen Slags Forklaring blev ikke forsøgt; og dog ligger den ovennævnte fra Johannes Evangeliet nær, „saadan gaar det med enhver, som er født af Aanden“, at hans Liv ligger i det uvisse for Menneskeøjne, medens det for ham selv er en Hengivelse i Tryghed, under stadig Tilførsel af Styrke, til at leve, til at handle; *hvorfra* den Tryghed saa kommer, er der mangfoldige Svar paa, men den *behøver* ikke at komme fra nogen aabenbaret Guddom, og altid kommer den vel fra de faa Øjeblikke, hvor man føler, at man har været trofast mod det bedste, ikke fra god *Samvittighed*, for man behøver ikke at have været stillet overfor et Valg, men snarere blot det, at man føler *Forbindelsen* i sig

---

*) efter det udførlige Referat i Sorø Amtstidende.

selv, tilbage som da det var herligst og derved fortrøstningsfuldt fremad.

Men hvilke Mennesker lader sig drive saadan af Aanden? ingen uden dem som forglemmer og tilsidesætter sig selv for noget større, noget som er helligt for dem, som de altid ser hen til som Fuldendelsen; det kan være de forskelligste Enkelthing, men rigest bliver Livet, naar selve det hellige er Menneskeværdi, saa selve Menneskets Herliggørelse er Troens Maal! saadan som Menneskeslægten er blevet herliggjort i sine Forkæmpere og Martyrere, og størst i ham, som ikke i det sidste Øjeblik glemte sin Tjenergerning, men forskød sig selv og hævdede sig selv i Ordene: Det er fuldbragt!

Men enhver Tro maa have Næring for at leve; og naar Mennesker opgiver sig selv for Evigheden : det som altid var og er, saa er det fordi Evigheden har kastet sit Lys i deres Hjærter, og hvis det blot sker een Gang i et Menneskes Liv, glemmer han det aldrig; *Evigheden* er Grænsernes Opgivelse mellem nu og al anden Tid, og det er Modsætningernes Ophør, ikke saadan, at de ikke findes, men saadan at man er bag om dem, saa de ikke mere synes uforlignelige at leve med, men alt netop *er godt*; det er det samme, Jakob Knudsen i sin sidste Luther-Bog lader Luther finde Freden i: Gud er god!

Ja, saa *er man urørlig*, fordi man er uden for Striden; man sønderslides ikke mere, men man kan kæmpe med; tage sin *Byrde*, sin Lykke, sin Herliggørelse! Det er den store Fred, den som er kaldet: Guds Fred.

Hvor kommer den fra? Det ved jeg ikke, men den er der; hvorfor skulde jeg *fornægte* den, som er mit Livs eneste Værdi, fordi jeg forarges over dogmatisk Billedlærdom; det er den Fred, de søgende har kendt, det er ogsaa den Feilberg digter om og søger at beskrive; men hvor kommer den fra? thi det er jo ingen Forklaring at

sige, at den kommer fra Gud, for paa ham lægger Mennesker alt, hvad de ikke kan forstaa, eller hvad de ikke selv tør staa ved! —

Saa er det, at nogle samfundskloge Videnskabsmænd siger, at det er Samfundet, som har oplært Folk i Forskel mellem helligt og ikke helligt, men Samfundet er jo kun enkelte Mennesker, hvor faar saa de Freden fra, og deres Tro — —?

Spørg ikke, men lev det Liv og Herligheden kommer, Aandens Vejledning, uden Frygt — — men i Bespænding for ikke at være trofast nok; og lad saa dem, som lever dybest være Exempler for os andre. —

Højskolen „Købmandshvile“, Hørsholm.

Vilh. Saxtorph.

Gamle Tanker i Nutidsbelysning.

Mægtigere Prædiken er aldrig holdt end den, der nu lyder for alle Europas Stater, ja for hele Verden. Dens Tekst er vidtomspændende, den berører alt, hvad et Menneskehjerte kan rumme, ikke een af Sjælens Tangenter lades urørte. Tonerne fra denne Prædiken slipper ingen fri for at høre, saa vældig er dens Styrke, saa gribende dens Alvor. Det er ikke en harmonisk sammenstemt Tale. Snart lyder den vildt og rædselsvækkende — truende al Ondskaben frem, som til vor Forfærdelse viser sig at eksistere i Menneskets Sjæl, snart er det Pligtens og Kærlighedens herlige Toner, som naar vort Øre. Ubeskrivelig og ufattelig, som Mennesket selv, lyder Krigens

Verdensprædiken. Gru og Fortvivlelse vækker den hos mange, Jubel og Stolthed hos enkelte, Nedslaaethed og Beskæmmelse hos de fleste. Skaanselsløst afsløres Mennesket, det europæiske Kultur-Menneske, som det Vilddyr, det er. Uden Tanke paa Fortiden uden Syn for Fremtiden lader man Lidenskaberne herske over Fornuft og Retfærdsfølelse. Principper smides over Bord, Ideer lades der haant om.

Vi ser Mænd give Haandslag, med Løfte om enigt Sammenhold, til dem, de tidligere ikke havde forsmædelige Haansord nok imod, samtidig med at de bryder fordums Løfter og Traktater, Fjender bliver til Venner og Venner til Fjender. Man lader sig skyde for den, man tidligere hadede, og skyder selv den, man elskede. Saaledes vendes der op og ned paa snart sagt alt i disse Krigens forfærdelige Tider.

Og man spørger sig selv og andre uden dog at faa fyldestgørende Svar, hvorfor handler Menneskene nu saaledes? Vil Soldaterne, der i Øjeblikket retter Bøssepiiben mod deres saakaldte Fjender, vil de al denne Nød og Elendighed? De har maaske selv et Hjem, hvor der sidder en Hustru, sørgende indtil Fortvivlelse, spændt og forpint indtil Vanvid; mon virkelig de er saa umenneskelige, saa ufølsomme, saa de *vil* volde Sorg og Kvide. Snarere gaar det nok saadan, som Drachmann har skildret i et lille Digt om Forposten, der holder Vagt ved den tysk-franske Grænse i Krigen 1870.

Dér gaar han ude i den stille, tavse Nat, hans Sind er spændt af Ensomhedsfølelse, og en Sang presser sig frem paa Læben for at give disse Følelser Luft, dog synge det gaar ikke an, han maa nøjes med at nynne. Og mens han staar dér under den fredelige Stjernerhimmel og nynner en Sang, saa kommer han til at tænke paa, hvorfor han i Grunden staar dér:

Og han tænker frem, og han tænker tilbage,
 og han synes, at Krigen faar ingen Ende;
 der er nok af Tab, der er ingen Sejre,
 og endnu skal Blodet i Strømme rende.
 Han er ikke bange, han vil slaas som en Løve,
 men — er ikke det Hele saa temmelig broget?
 Og i Grunden, — ja hvorfor slaas man igunden? —
 Da spidser han Øre. Rørte der sig Noget?

Geværet til Kinden. Foden fremstrakt.
 Det lysner deroppe fra Maanens Fakkelt;
 — der staar en Fjende ved Vejens Bøjning; —
 men det er jo Claus, det gale Spektakel!
 Det er Møllerens Søn fra den anden Rhinbred, —
 de var Legebrødre, Røverkammerater.
 Floden har delt, Legen er ophørt,
 nu er det Alvor, nu er de Soldater.

Og de vexler Haandslag. — De er jo alene. —
 De mindes de gamle, svundne Dage;
 Geværerne slænger de hen i Gruset,
 og deler, hvad Flasken endnu har tilbage.
 Naa Du vilde skyde? — Ja, jeg maa tilstaa. —
 Aa Fanden ivold med det Krigsregimente.
 Lad os tømme Flasken; Tiden er kostbar
 og Ingen véd, hvad man har ivente.

I disse Strofer gives der et sandt menneskeligt Billede af den menige Soldat, saadan som han tænker og handler. En lignende Samtale kunde ligesaagodt være ført i 1914 som i 1870.

II

Men naar de kæmpende dybest set stiller sig saadan overfor hinanden, saa er det i Grunden dobbelt tungt at høre om de frygtelige Krigsbegivenheder. Og jeg undres undertiden over, at vi ikke segner af Rædsel og Fortvivelse, af Skam og Sorg over vor egen og Menneskehedens Ondskab. Men saa besinder jeg mig paa, om nu alt det, der er sket i disse Maaneder, er ondt, om ikke der er

hændt et eller andet, der vidner om noget godt, som er værd at dvæle ved.

Og jeg vil her pege paa en enkelt Tone i Krigsorchestrets Musik, som i særlig Grad har fanget mit Øre og gjort et dybt Indtryk. Jeg tænker paa den Pligtfølelse, som har vist sig i de forskellige Nationer. Tænk paa den tyske socialdemokratiske Fører, Dr. Frank, der frivillig mødte ved Fronten i Frankrig og fandt Døden dér, og paa hans Parti, der lod alle Dogmer og Talemaader om Socialdemokratiets Universalisme falde og gjorde dets Pligt, som Tyskere. Eller tænk paa Belgierne, hvad har de ikke ofret, lidt — — — men tænk først og fremmest paa de danske Sønderjyder. Jeg bliver næsten som lamslaaet og har vanskelig ved at finde Ord for det, min Sjæl føler, naar jeg tænker paa Jer — mine Landsmænd af Æt og af Hjerter. —

I har, faamælt som I er, gaaet Pligtens tunge Gang uden at klage. Og dog var det Krav, som blev stillet til Jer og stilles endnu, det største, der vel kan stilles til et Folk. Kun Helte kan opfylde et saadant Krav. I har vist, at Mennesker kan øve Kærlighedsgerninger uden at eje Kærlighed; thi at forsvare sit Folk og Land er en Kærlighedsgerning, men for Jer var det Pligt, en næsten overmenneskelig Pligt.

Derfor skal I vide, at det, I nu har gjort, er en Stordaad. — Ja hvad større kan Mennesker yde, end at give deres Liv for et Folk, som har undertrykt og hæmmet det bedste, disse Mennesker ejede. Og ikke blot det, at I har kæmpet for Tyskland, men langt strengere maa det har været, da I kæmpede imod et Folk, der var helt uden Skyld. Hvordan I kunde det, hvad der gav Jer Kraft dertil, det ved jeg ikke, men det ved jeg, at ikke blot vi, men alle, der evner at vurdere den rent sjælelige Anspændelse og Kraft, der behøves for aktivt at udføre det, I dér skulde udføre, vil sænke deres Hoveder i Be-

undring og Ærbødighed, og de vil forstaa, at tungere Gang har I aldrig gaaet. — Dette kan man kalde Pligtfølelse i højeste Potens. — Og der er kun faa Træk i Menneskeslægtens Historie, der rent psykologisk betragtet, viser en større Karakterstyrke og Energiudfoldelse paa Baggrund af Pligtens Krav end det, de danske Sønderjyder har ydet i dette Efteraar.

Der var en Tid, da Martyrglorien straaede om deres Pande, som ofrede Livet for det, de elskede. Nu sættes Livet til i Kamp for det, man ikke elsker; i Kamp for et Folk, der ofte har behandlet dem som Fjender, lader de sig skyde, er dette ikke større end det, hine Martyrer gjorde? — Og de, der gør det, er Mænd, som taler det samme Sprog som vi, elsker det samme Land, stammer fra det samme Folk. — Hvem vil være med til at flette Kransen, Laurbærkransen, til deres Pande, hvem vil være med til at hædre og takke dem, der kæmper, og dem, der falder, som Pligtens Martyrer, hædre dem som de bedste blandt os? — Det vil vi, Danmarks Ungdom. Vi, som sad paa Skolebænk sammen med Jer, vi, som har sunget, har talt, har levet vore bedste Ungdomsdage sammen med Jer, vi vil det, og hele det vaagne danske Folk vil det. Thi det er jo for os, I kæmper, for os, I falder. Vi har været med til at gøre det haardt og svært for Jer, at gaa i den Kamp, I nu staar i, ikke fordi vi vilde Jer ondt, nej, det var af Kærlighed. Og I vilde selv det samme, *vilde vedblive at være danske*, — kunde slet ikke andet. Ellers havde I nu kæmpet under eget Banner, og I havde undgaaet den sjælelige Konflikt, som I nu maa igennem.

Men ser det end mørkt og truende ud for Jer dernede, saa ved vi dog, at Natten er aldrig saa sort og lang, Morgenstunden vil atter oprinde. Og kan I holde den Sorg og Prøvelse ud, som I nu er inde i, saa vil I komme lutret og styrket gennem denne Rædselsperiode. Maatte

Gud give baade Jer og os Mod og Kraft til med Grundtvig at sige:

„er mørkt end før, dog lyst er bag,
og Lyset som den unge Dag
sin Vej med Glans vil bryde“.

III

Saaledes manes *vi* da ogsaa til at gøre vor Pligt. Det er kun lidt, der endnu forlanges af os, i Sammenligning med det, der kræves af Sønderjyderne. Og dog har vi saa svært ved at opfylde dette lidet: *at gøre vor Pligt i det daglige Livs smaa Forhold*. Vi glemmer, at naar Sønderjyderne kan øve saa mægtig en Daadsgerning nu, saa har det sin væsentligste Grund i, at de i aarevis har opøvet sig til at være et pligtopfyldende Folk. De har ikke altid gjort det, der blev dem paabudt, med Lyst, men de har gjort det, for havde de ikke opøvet deres Pligtfølelse, saa havde det været en psykologisk Umulighed for dem at yde det, de nu har. Ogsaa paa dette Omraade gælder: hvo ej kan bygge sit eget hus, hvad stort han bygger, gaar og i grus.

Lad os derfor, hver paa sin Plads i sin Gerning øve os i at gøre vor Pligt. Vi maa gøre den i vort *Arbejde*, af hvad Art dette saa end er. Der er Mennesker, der synes, at visse Arbejder skal udføres med al mulig Omhu og omfattes med hele Udøverens Interesse, hvorimod andet Arbejde er ringere, og med det kan der godt sjuskes lidt. De ser ikke, at de selv tager Skade derved. Ethvert Arbejde, der tjener til Menneske-Gavn og Lykke, det være nok saa lidet anset, har sin store Betydning udadtil, men endnu større indadtil for den, der udfører det, naar blot Udøveren omfatter dette Arbejde med Kærlighed og Interesse. Hvor er der dog syndet meget ved at ville dele Arbejdet efter kvalitativ Værdi. Man taler om grovt og fint Arbejde, som om Arbejdet i sig selv sad inde med slige

Fornemmelser. Man hører det paa Landet, „jeg er kun almindelig Tjenestepige, som ovenikøbet er med at malke“, siger den rare Bondepige med nedslaaede Øjne, naar hun træffer Træskomandens Maren, der er naaet saa højt paa Rangstigen som at blive Stuepige, for ikke at tale om Skomagerens Johanne, der er Husassistent i København. Man hører det i Byen, „ja, jeg ved sku nok, jeg er kun almindelig Arbejder, mens Du er fagorganiseret,“ siger Vognmandskusken til Maskinisten. Der ligger noget af en Undskyldning i dette „kun en almindelig Arbejder“, og jeg harmes derover. Saa hellere tage saa overlegent paa det som en Skræddersvend, jeg kendte, han paastod altid, at hans Haandtering var den vigtigste af alle. Man skal fordre Respekt for sit Arbejde, af hvad Art det end er, naar det udføres med Omhu og Pligtopfyldelse. Det ene er ikke over det andet, men alt skal stilles ved Siden af hinanden. Først naar vi lærer dette, kan vi fuldt øve vor Pligt og saa ogsaa kræve vor Ret.

Og vi skal gøre vor Pligt i vort Hjem, eller det Sted, der tjener os som saadant. Ikke en enkelt skaber et virkeligt Hjem, mindst maa der være to og helst flere om det, men hver enkelt af dem, der opholder sig i Hjemmet, skal gøre sit til, at det bliver et fredlyst Sted, hvor der er godt at være, hvorfor vi gjerne søger did. Det er jo rent bagvendt, omend desværre ofte nødvendigt, at de unge skal søge andre Steder hen, til Foreninger o. lign. for aandeligt talt at leve. Og naar man har yndet at give Ungdommen Skylden for dette Misforhold, saa er det efter min Opfattelse en Fejltagelse. Jeg paastaar, og mange vil med mig have Erfaring for denne Paastands Rigtighed, at Hjemmene ofte var saadanne, saa ens Sjæl frøs og hungrede i disse Hjem. Hvad anden Udvej var der saa end at søge ud til de Steder, hvor Livskilderne sprang, selv om den Livdrik, man fik dér, ikke altid var ren og sund, nogen Næring var der dog deri. Nej, det

var af mange Grunde mere berettiget, om man rettede Kritikken imod de ældre, dem, der ejer Hjemmene og derfor ene evner at begynde en Reform paa dette Omraade.

Der maa være Frihed i et Hjem for den enkelte til at pleje sine særlige Interesser, og der maa gives Lejlighed dertil. Men tillige maa der være noget fælles, om Hjemlivet ret skal blomstre, og til at faa dette frem kræves der Samhjælp. Baade unge og gamle maa føle det som en hellig Pligt at faa denne Samfølelse, dette Hjemmets Fællesskab, frem. —

Dette har Betydning for den enkelte som for Samfundet. Er Hjemfølelsen først bleven stærk i et Menneske, saa er dermed Spiren til Fædrelandsfølelse begyndt, og denne Følelse er en Nødvendighed for en Nations Bestaaen. — Er Mennesker derimod blottet for Hjemfølelse, har de ikke nogensomhelst Grund til at føle en saadan, saa forstaa man godt, de siger: „Vort Fædreland er dér, hvor vi har det godt.“

Noget andet er jo, at disse Mennesker, trods det, der er syndet imod dem, ejer Fædrelandsfølelse. Thi den er i dem som et medfødt Instinkt, en Realitet, man vanskelig mister. — Men mens man saaledes godt forstaa, at Mennesker, der ikke har kendt til et godt Hjem, kan sige „vi har intet Fædreland“, saa er det vanskeligere at forstaa dem, der til Stadighed fører smuk national Tale, men som i Farens Stund handler ud fra Egoismens Princip. Vi saa saaledes i Sommer, hvorledes baade Kul- og Melgrossisterne opfattede Ordet: Sit Fædreland skylder man alt. Lad disse sort-hvide Sjæle staa som afskrækkende Eksempler paa hyklerisk Pligtfølelse overfor Fædrelandet.

Til sidst lidt om Pligtfølelse imod sine Venner, baade dem, der staar en allernærmest, og dem, der staar ret fjærnt. — Om dette skulde det vel egentlig være unødvendigt at tale; men Livet viser noget andet. Og ens egne

Erfaringer bekræfter de lagttagelser, man kan gøre rundt omkring. — Mangen en Gang kan man have haft Grund til Selvbefrejdelse, fordi man ikke havde gjort sin Pligt mod dem, man holdt mest af. Det var egentlig ikke ens Vilje at være ond imod dem, men alligevel var man med til at dryppe Gift i Saaret. Man vidste ikke, paa Grund af manglende Finfølelse, hvor ondt det gjorde. Det er muligt, det skete ubevidst, uden Overlæg, og det var kun Smaatterier. Ja, det kan godt være, det var Smaating for Dig eller for mig, men har Du da ikke erfaret, at det er netop saadanne evindelige Naalestik, dagligdags Gnaverier og Drillerier, der gør Livet surt og bittert for et Menneske. Tilsidst bliver Maalet maaske for fuldt ved de idelige Tagdryp, og Katastrofen indtræder.

Men selv om det ikke gaar saa vidt, burde vi saa ikke betænke ganske anderledes, end vi gør, baade vore Ord og Handlinger, ja vort hele Forhold til dem, man kalder sine Venner. Jeg kender dem, der f. Eks. fik forringet deres Højskoleophold paa Grund af Chikanerier fra Kammeraternes Side; det, der kunde være blevet til Velsignelse, blev til det modsatte.

Og hvor mange er der ikke iblandt os, der for sent fik sagt *Tak* til en, man holdt af, eller som havde gjort en godt.

Det er saa svært at sige Tak, naar man har saa uendelig meget at takke for, langt lettere er det, hvor der egentlig ingen Grund er. — Først bagefter, naar Døren er smækket i for den, man tog Afsked med, naar Muligheden er udelukket for, at han eller hun kan høre det, saa føler vi, hvor bittert det er ikke at have sagt et kærligt Ord til den, man holdt af. — Mange er de, hvis Tanker i dette Efteraar er tolket i følgende Vers i et lille stemningsfuldt Digt af den tyske Digter Herman Hesse. Det blev skrevet i August Maaned, og han adresserer det: *Til en Ven i Krigen.*

I dette onde Aar kom Høsten tidligt,
 Jeg gaar i Mørket ud med Blæst om Hat.
 Der risler Regn — — — Og du? Og du, min Ven?

Du staar — maaske — og sér Halvmaanens Sejl
 I en spinkel Bue over Skove gaa —
 Ser Lejrbaal, røde i den sorte Dal.
 Du ligger — maaske — paa Markens Straa i Søvne
 Med iskold Dug paa Ansigt og Kavaj.
 Kanhænde, at du er til Hest i Nat,
 Paa Forpost, vagtsom, med Pistol i Næven,
 I venlig Smaasnak med det trætte Øg.

Maaske — det tænker jeg mig — gæster du
 I denne Natfestund et fremmed Slot
 Og skriver paa et Brev i Kertesvær
 Og strejfer flygtigt og i Tanker Flyglets
 fuldttonende Tangenter.

Og maaske —

Du er allerede død? Og dine kære,
 alvorlige Øjne ser ej Solen mer,
 Din kære, brune Haand er slap og visnet,
 Din hvide Pande knust — — *aa, havde jeg —*
Aa, gid jeg havde paa vor sidste Dag
Vist dig endnu en Gang med blot et Ord
Min Kærlighed, der kun var altfor sky.

Ja, saadan tænker jeg, der er mange iblandt os, der sukker, havde jeg dog blot, mens Tid var, sagt et venligt Ord, et taksomt Ord til Glæde og Opmuntring for den, som man saa inderlig gjerne vilde gøre glad, men som man langt hyppigere gjorde bedrøvet.

Netop dem, man holder mest af, er man værst imod. — Thi det er ikke blot det, man gør, der kan volde Smerte, men ogsaa det, man undlader at gøre. — Hvor kan et venligt Ord virke opmuntrende og styrkende. Det, der før var tungt og besværligt, bliver nu kun halvt saa tungt. Den Selvtillid til ens egne Evner og Kræfter, som

er en Nødvendighed, kan øges ved et Venneord, ligesom Troen paa Værdien af ens Arbejde kan vokse, naar man ser, det paaskønnes. — Vi er i Reglen altfor karrige med at paaskønne hverandres Arbejde, selv dèr, hvor vi føler Grund dertil, vi nøjes med at tænke, „det var Tak værd“, men sige det, nej, det gør vi ikke; — ihvertfald ikke før det er for sent. — — Hver faar svare for sig, jeg har mine smertelige Forsømmelser, andre har deres, men lad os lære af det store, som vælder ind over os, at blive tro og pligtopfyldende i det smaa.

Og kan vore Landsmænd syd for Kongeaaen øve Kærlighedsgerning mod deres Fjender, saa bør vi dog langt snarere gøre det mod vore Venner, og *vi bør begynde i Dag.*

Har du et Arbejd', tungt som faa,
tag fat i Dag.
I Dag er Himlen klar og blaa,
i Morgen kommer Skyer graa,
i Gaar er ej at tænke paa,
tag fat i Dag.

Og ejer du et venligt Ord,
saa sig det nu.
Snart slettes ud dit eget Spor,
i Morgen er maaske paa Jord
din Ven ej mer ved Livets Bord;
ja, sig det nu.

Hvis du kan smile varmt og lyst,
saa vis det nu.
Lad dine Venner ganske tyst,
før de forlader Livets Kyst,
fornemme Varmen i dit Bryst;
ja, vis det nu. —

Maatte Krigens Alvor mane enhver især til at gøre sin Pligt paa den Plads, i det Arbejde, hver enkelt har faaet, og maatte vi saa tillige lære at lægge vort Liv

an under Evighedens Synspunkt, saa vil der være Mulighed for at gennemleve Nutidens Rædsler og dog bevare Troen paa Menneskeheden og paa de Idéer, der har Forbindelse med de evige Magter. Thi uden denne Tro vil der aldrig oprinde en ny Himmel og en ny Jord, hvor Retfærdighed bor. — En Jord, hvor Julens Evangelium er virkeliggjort.

København, i November 1914.

N. P. Nielsen.

„Om kort, om langt —.“

Tre Uger før sin Død, en varm Augustdag i 1872, fik N. F. S. Grundtvig Besøg af Højskoleforstander Ernst Trier, der havde travlt med at samle og udgive „Sange for den kristelige Folkeskole“ og nu var kommen for at bede den gamle Præst og Skjald om Raad og Hjælp. Efter tre Timers flittig Syslen naaede de til den Række Sange, der handler om de fire Menneske-Aldre. Da gjorde Trier opmærksom paa et af Grundtvigs Digte: „Aabent Brev til mine Børn“ fra 1839 og læste højt fra Linje 33: „Et jævnt og muntert, virksomt Liv“ til Linje 53. Da Trier havde læst dette, sagde Grundtvig straks: „Naar jeg nu gav Dem fire Linier til, blev det jo en Sang paa tre otte-linjede Vers.“

En Gang til maatte Trier læse de fire sidste Linjer højt, derefter sad Grundtvig nogle Øjeblikke og saa ud ad den aabne Havedør. „Aldrig glemmer jeg“, skriver Trier, „hvilket yndigt Udtryk, der var over hans Ansigt, og hvilken dyb Bevægelse, der var i Stemmen, da han saa sagde: Skriv videre:

„Om kort, om langt blev Løbebanen spændt,
den er til Folkegavn, den er til Grøde;
som godt begyndt er Dagen godt fuldendt,
og lige liflig er dens Aftenrøde.“

Disse fire ny Linjer fra August 1872 er da sikkert de sidste, Grundtvig har digtet.

Nu er han bleven mæt af Dage og rig paa Livserfaring, og saa minder han os om i sit Livs Aftenstund, at Livsdagen dog kan blive rig paa Indhold, selv om der skal blive kort mellem Livsløbets to Havne.

I en af Raadhusets prægtige Sale i vor Hovedstad kan man læse et Vers af Ambrosius Stub. Ogsaa det fortæller om Menneskets Kaar fra Vugge til Grav:

„Fødes, græde, svøbes, ammes,
vugges, tumles, bæres, gaa,
tugtes og i Tvang annammes,
lege, vokse, Tanker faa,
elske, bejle, giftes, images,
Lykke væltes ned og op,
ældes, svækkes, dø, begravnes,
det er alt vort Levned's Løb.

Det er en almindelig Livshistorie, vi finder udtrykt i disse Linjer. Saadan tænker de fleste Mennesker, at det jævnt taget skal gaa dem. Naar vi i Ungdommens og Lykkens lyse Dage sender vor Tanke ind i Fremtidens Ønskeland, da kommer den tilbage med Fryd og bringer os Bud, at vi skal leve mange og fagre Aar, før vor Sol gaar i Bjerger.

Men i de bevægede Tider, vi nu oplever, kommer vi let til at mindes det gamle Ord: Ved Kvæld skal Dag roses!

Mange er de Ungersvende, som i Dag og i Morgen maa bittert sande, at saadan kan det gaa, som der stod i Verset: Lykke væltes ned og op! Livets Bane blev

kortere, end de havde tænkt. De naaede kun til Midten eller knap saa langt.

Rundt om paa Europas Slagmarker, hvor de kraftigste Mænd flokkes i Tusindvis, segner saa mangen modig Svend midt i Ungdoms Vaar.

Saa er Salmistens Ord altsaa ikke forældede endnu: „Mennesket! Som Græs er hans Dage, som Blomst paa Mark, saa blomstrer han. Naar Vejret farer over den, den er ej mer, dens Sted man kender ikke mer.“

Og dog, som Blomsten kan have glædet med sin fine Duft og rige Farvepragt, før Stormen fik den til at visne, saadan kan et Menneskeliv være bleven til Grøde, selv for den, hvis Løbebane blev spændt kort over Tidernes Strøm.

Vi Danske, som bor, hvor det rød-hvide Korsbanner endnu kan udfolde sig fredeligt og frit, har al Grund til at sige Tak, fordi vort Fædreland endnu ikke er bleven hærget af de vilde Vinde. Men vor Tanke søger atter og atter ned til vore Landsmænd sønden Aa. Sammen med dem har vi saa tit sunget om Regn, der gav Grøde, og Storm, der gjorde stærk. Nu raser en Storm saa frygtelig, som de aldrig før har kendt. Og vore Venner maa lægge Skuldre til Byrder, der er saa svære, at de nok kan tvinge den stærkeste Mand i Knæ. Vi forstaar, hvor svært det maa være at vove sit Liv for fremmed Sag under fremmed Banner. Vi sender dem vore bedste Tanker og samles med dem i det Haab, at en ny Fredens Solskinsdag snart maa gry, da alle Krigens Rædsler ligger bag, og Lærken svinger sig med Jubeltoner over de sønderjydske Vange. Ja, vi haaber; men vi ved, at mange Kinder endnu vil blegne, og mange Taarer rinde, før vort Haab bliver opfyldt.

Nu bæres tunge Budskab rundt i sønderjydske Hjem, og naar det da siges, at Hjemmets Søn hviler i ukendt Grav fjernt fra sin Ungdoms Glæde, da vil det føles i

mange Sind, at det er trange Tider, naar Tankens Stavt
skal styres fremad

„gennem Sorgens Bølger
i bælgmørke Nat.“

Det er Islænderen Egil Skallegrimson, der bruger disse Ord. Tusind Aar er snart svunden siden hans Dage, og dog forstaar vi ham og føler med ham i hans Sorg, som var han af vor nærmeste Familie.

En af hans Sønner bliver syg og dør, og faa Aar senere kæntrer en Baad ude paa Fjorden, saa ikke blot en Del voksne Folk, men ogsaa Egils Søn, en haabefuld, halvvoxen Dreng, drukner. Dagen efter Ulykken driver Drengens Lig i Land, og Faderen rider med det til Slægtens Gravhøj. Men da han lægger Liget ind i Højen, svulmer hans Sider saadan, at Kjortelen brister. Saa stor var hans Sorg, siger Sagaen. Han har ikke Livsmod mere, men lægger sig til Sengs og venter Dødens Komme. Tredjedagen derefter kommer en gift Datter hjem, og hun faar overtalt sin Far til at prøve, om han ikke, før han dør, kan digte sin Søn et Mindekvad. Saa hedder det i Sagaen, at alt som Egil føjede Vers til Vers, tog hans Kræfter til. Og da han havde digtet de 24 Vers, som siden kaldes „Sønnetabet“, stod han op af sin Seng og sagde det frem for alle i Huset. Her skal bare nævnes et af Versene:

„Fjernt fra sin Fader — han nu er faren
ad venlige Veje — over Vindenes Herberg;
glad han nu ganger — i Gladhjems Sale,
hvor fuldt op af Frænder — han for sig fandt.“

Saadan finder den gamle Asadyrker frem til Glædens Strand gennem Sorgens Bølger. Hans Sind finder Hvile ved Tanken om, at den kære Dreng nu leger mellem Frænder i lyse Sale.

Allerede i Krigens første Maaned har danske Fædre og Mødre i Sønderjylland oplevet Sorgens mørke Dage.

Men den, der besøger Hjemmene dernede, vil se mange Ansigter lyse som af forklaret Fred. De, som er hjemme, har søgt at vinde den Fred, som gør rolig selv under Kanonernes Torden, men det har kostet at kæmpe sig saa langt frem.

Da jeg i September gæstede et saadant Fredens Hjem, udtalte en Mor sin Glæde over, at saa mange af de unge Mænd, hun kendte, og som nu var midt i Kampbulderet, havde haft underlig rige Ungdomsaar. Nu skulde det kendes, hvad de Skatte, de havde samlet sig, var værd. Prøvelsens Time var kommen. Men hun var sejerstryg, fordi hun vidste, at denne Ungdom, som havde ejet den rige Blomstringstid, nu vilde lægge hele sin Sag — ved Kvæld og ved Gry — i Guds stærke Haand.

Fælles Lidelse og fælles Sorg vil nu knytte stærke Hjerterbaand mellem de mange Hjem. Og dog kan de korte, kolde Efterretninger, der Uge efter Uge kommer fra Kampfronten, blive saa mange og saa tunge, at de lægger Slagskygge over Sindene og kuer det ellers saa frejdige Livsmod.

Lad os da standse her et Øjeblik og tænke paa, hvordan Egil fik styrket sit Livsmod og fandt frem til Glædens Kilder. Han sang sig gennem sin Trængsel og fandt Trøst i den Tro, at Sønnen nu var hjemme hos Odin.

Kan være, at danske Sønderjyder vil bane sig Vej gennem Nattens Mulm ved Tonerne af en ny Sang, et Mindekvad over Sønnerne.

Men indtil denne ny Sang er digtet, kan vi lade et andet Vers af Egils „Sønnetabet“ tone i vort Øre:

„Han var sin Faders — fuldtro Ven,
 agted kun føje — hvad andre hued,
 min anden Ungdom — min Alders Glæde,
 min Støttestav — og min Støllthed var han.“

Ja, en ny Sang længes vi efter, en Sang om de faldne, men for de levende. De gamle sønderjydske Sange har fremdeles deres Værd; men den Paasketone, der som en Solstraale kan gennemlysne disse Dages graa Taagemasser, ejer de ikke. Vil vi prøve at synge „Slumrer sødt i Slesvigs Jord“ f. Eks., da føler vi straks, at vort Hjertes Tanker nu vil føre os ad helt andre Veje. Men selv et Mindekvad til Sønnens Pris er ikke nok for den danske Far eller Mor, der søger sin bedste Skat i Evighedens Rige. De kan maaske finde Trøst i at se, at Løbebanen, der afkortedes saa brat, dog blev til Grøde her under dette Stjernetag. Og synes de, at Aarene blev alt for faa, vil de alligevel med Tak bøje deres Hoveder og glæde sig ved at se det lysende Spor, Sønnen efterlod sig.

Men først naar Sønnens Liv i Jordens Skyggedale ses som en Vækst og Udfoldelse midt i den grænseløse evige Sommer, hvor Himmelkongen er Dagens Sol, faar Glæden sin rette Baggrund.

Da vil mangan en Far og Mor, Søster eller Fæstemø, om deres Kære, hvis Støv nu hviler under fremmed Tue, kunne sige, omtrent som det blev sagt om en fynsk Adelsmand, der døde i Aaret 1750, da han havde naaet Midten af Livets Bane: „Udi hans svage Legeme var til Herberge en munter Sjæl fra hans Fødselsdag til hans Dødsdag, da den igen tog til Gud, hvorfra den var kommen.“

*

„Om kort, om langt!“ — Dette Spørgsmaal kommer da i anden Række, og hver en Slagskygge svinder bort fra det syge Sind som Dug for Solen.

Vi giver den gamle israelitiske Sanger Ret i, at Mennesker kan eje dette ene Ønske frem for alle andre: „At jeg maa bo i Herrens Hus alle mine Levedage“.

Grundtvigs Højskole, Lyngby, November 1914.

Salomon Nielsen.

Mora.

Et par blade af vandrebogen.

En yngre schweizisk digter fortæller et steds, at han gjerne vil tolke bjergenes, Alpernes, pøesi. „Det bedste, de fortæller, er ikke skrevet; det går fra mund til mund. Man synger det også, men føre det ordentligt over på papir kan ingen. Det afbleges øjeblikkeligt. — Bjergene er så at sige Verdens lukkede porte, dens fjærneste kamre, dens dunkle karnapper og dødsstille tårne. De er ved siden af den menneskelige snaksomhed jordklodens tavshed. Ingen ved bedre end vi skrivende alpebørn, hvor lidt vi kan give af bjergenes liv og sjæl, og at vi kun i det højeste sanker små stykker af deres herlighed, og ingen er mere ydmyge derfor, men heller ikke taknemligere for at kunne kaste disse stykkers herlighed ud i den vide verden. Det er og bliver dog altid herlighed.“

Når jeg atter læser disse digterord, føres tanken langt ud i verden, til store skove og høje fjælde. Foran mig på bordet har jeg et billede af en gård, som hedder Mora. Den er bygget tæt op til skoven, og hvide birke lyser langs vejen. I den mørke efteraarsaften mindes jeg ungdomstidens vidtløftige vandringer, og jeg henfalder i drømme om julefred og uforstyrret stilhed, skønt det slet ikke var jul, da jeg gæstede gården Mora. Det er nu langt borte altsammen, men de gamle Indtryk får nyt liv, og en sagte røst hvisker navnet Mora i øret.

Altså — jeg var på rejse over 100 mile borte fra de danske sletter og kørte en vintereftermiddag i slæde ad en ujævn snehvid vej ind igennem det østlige Norges store skovland. Luften er klar og kølig, men jeg er vel forvaret i en varm fåreskindspels, som den venlige gubbe Væringsåsen i Østerdalen lånte mig til farten. Solen

kaster sit guld over nåleskoven, og langt, længt borte, næsten helt ude ved Värmlands grænser, stiger et højt snedækket fjeld op imod den blå vinterhimmel. Det er Trysilfjeld, min rejses fjærne mål.

Bjælderne klinger; ellers er alt højtidsstille. Det hænder, at slæden vælter, saa at den norske gut og jeg ruller ud i sneen, men efter at vi har sundet os lidt, kommer vi snart på ret køl igen, og den gamle hest lunter videre.

Den sidste del af vejen tilbagelægges til fods, og det var en søndag, jeg kom til Mora i Trysil dalen. Da jeg færdedes langs elven, mødte jeg mange mennesker i ulveskindspelse, som vendte det lodne udad, så at de lignede vildmænd; men i stuen paa Mora glemtes snart rejsefærdens vanskelighed og tryslingernes — således nævner man dalens folk — ulveagtige ydre. Der er lyst og hyggeligt i stuen, på hvis vægge der hænger malerier. Birkebrændet knitrer fra den åbne ovn; på hvælvingen over den har en kunstner fremstillet heksenes luftfart til Bloksbjærg i midsommernatten. Den gamle kone på gården synes ikke godt om dette stykke billedkunst, men det yngre slægtled finder, at de rejsende på kosteskafterne virker meget oplivende i omgivelserne.

Fra vinduet ser vi ud over dalen og elven, og talen falder dæmpet om det stille liv imellem fjældene og i storskoven. En blå dis ligger over Korsbjærget og Grinsåsen, de to nærmeste fjælde. „Vi længes efter forår“, siger fru Gudrid, „det er så underligt at leve i denne tid, før det store gennembrud kommer.“ Husherren på Mora, en fremragende norsk digter, fortæller mig noget om tryslingernes hjemkærlighed. Kun faa rejser bort fra dalen for længere tid: de fleste hænger med den største hengivenhed fast ved hjemmet. De store skoves susen og elvens brusen kan ikke glemmes, når man har hørt dem fra den tidlige Barndom.

Hen imod aften går vi over til den gamle vandmølle,

den eneste i dalen: møllehuset er bygget for næsten 300 år siden af vældige fyrretræsbjælker. I dag står hjulet stille, men udenfor bruser den mørke elv, der har sit udspring langt oppe i fjældene. Fjældet kaster sin lange skygge hen over stedet, og jeg tænker på de skiftende slægter, som i århundreders løb har arbejdet her ved kværnen i det gamle møllehus. — — —

Snart tændes stjærnerne over Trysilfjældets hvide snetop, og i stuen på Mora lyser bålet fra „pejsen“, den åbne murede ovn, ud i stuen, medens fru en med sin klare røst synger folkeviser. Efter aftensbordet tager hun „langeleiken“ frem og spiller for os.

Sådan gik den første dag og aften på Mora. Længe stod jeg i måneskin og stjernelys ved vinduet i gæsteværelset og så imod øst, hvor skoven stod tung og sort op ad fjældens side. Min tanke drog videre, til Värmlandet, Gösta Berlings hjemstavn, jeg behøvede blot at rejse nogle få mile, så vilde jeg se de samme blå bjerge og søen og herregården, som var skuepladsen for hans bedrifter. — Ved en anden tankeforbindelse kom jeg til at mindes en vinterdag på en nordsællandsk højskole, hvor jeg som 18-årig yngling var elev; jeg så for mig det kolde, hvidkalkede kammer, hvor jeg time efter time sad bøjet over „Gösta Berlings saga“. Hin dag på højskolen foretog jeg den første valfart til et ukendt land; men i den hvide vinternat på Mora stod jeg i virkeligheden ved indgangen til det skønne Värmland.

Som en drøm står det korte ophold på Mora nu for mig; snart gik jeg ud til andre oplevelser, men i årene, der svandt, ønskede jeg tidt at foretage den samme Færd påny. Den store maler Segantini skriver et steds, at det eneste sande liv findes i drømmenes verden. Det gælder måske især kunstneren og digteren, men ogsaa vi almindelige mennesker vil gjerne valfarte til drømmenes rige og mindes det tabte og det svundne; det er godt at have

et valfartssted langt borte imellem de blå og hvide bjærge eller inde i de dybe skove.

P. Rydbert.

Ragnarok.

Hvor leder det, der nu sker, ikke Tanken hen paa Ragnarok, det bitre Opgør mellem uforsonlige Fjender, Opgøret mellem Aser og Jætter. Nu staar saa at sige den ganske Verden i Flammer, og Thor slaar Midgaardsormen, men denne rejser sig igen og slaar Thor. Nu er det blot ikke Sagnskikkelser, der kæmper, men Nationer. Folk rejser sig mod Folk og Rige imod Rige, og Tanken ledes hen paa den yderste Dag, den, der skal komme som en Tyv om Natten, men forud for hvilken alt dette maa ske. Ragnarok er kommen, kommen som en uafvendelig Begivenhed i Verdenshistorien, en Begivenhed, hvortil der aldrig før er set Mage. Verdenskrigen er kommen saa at sige som en selvfølgelig Ting, skønt mange Mennesker havde hildet sig i den Tro, at en Krig nu om Stunder hørte til det umulige. Deres Theori gik ud paa, at naar Militærvæsenet udviklede sig i den Grad, som det har gjort i de sidste halvtredsindstyve Aar, vilde det vokse sig selv over Hovedet og gøre Krig til en Umulighed, da en Krig med de moderne Mordvaaben, der nu eksisterer, vilde blive alt for blodig og grusom. Men det har vist sig, at de har taget grundig fejl; vel er Krigen bleven gjort blodig og grusom, men ikke umulig, og hvor skulde den heller kunde blive umuliggjort, saa længe der endnu eksisterer en Nation, der bygger sin Eksistens paa Blod og Jærn, en Nation, der indbilder sig, at ved Blod og

Jærn skal Verden regeres? Og den Krig, der nu raser, hvorfor raser den, og hvad kæmpes der om? Det er et Spørgsmaal, som saa mangen har stillet sig selv uden at kunne svare derpaa, og dog har jeg skrevet, at Krigen kom som en selvfølgelig Ting.

Man skulde jo synes, at den østrigske Tronfølgers Drab var en ringe Anledning til en Krig mellem to Stater, og at det var et endnu ringere Grundlag at begynde en Verdenskrig paa, men Sagen er den: Ilden har ligget og ulmet; den behøvede kun et frisk Vindpust for at bryde ud i lys Lue. De store Nationer har rustet, og de har rustet saa vanvittigt, at det formede sig som et helt Kapløb om at blive den stærkeste. De store rustede, og de smaa maatte efter fattig Evne følge med, og dertil var det kommen, at Landenes største Udgift var Militærbudgettet, dette Budget, der aldrig gav en Øre igen, men slugte alt, hvad der kunde bevilges dertil. Paa denne Maade kunde det ikke blive ved at gaa. Spændingen maatte udløses engang, hvis Landene ikke skulde lægges øde ved Militæruddgifter i Fredstider. En Styrkeprøve maatte finde Sted, og derfor kom Verdenskrigen.

Hvad kæmpes der da om? Det er det andet Spørgsmaal, man stiller sig selv, og det er ulige vanskeligere at besvare, da det meget afhænger af Folkevillien den hele Verden over. Det er en Brydningstid, vi lever i, og vi maa spørge med Digteren: „Hvad er denne Brydningstid, er den Skumring eller Gry?“ Og saa kan der kun svares: „Ja, derpaa maa I Unge svare, det til Eder staar, om af Røret sig skal klare Dag med Krans om Haar.“

Sir Edvard Grey udtalte i sin store Folketale, at den tyske Nation var en Nation, der hældede sig til Sværdet, og han udbrød: „Saa gid da det forbandede System, som den hælder sig til, maa gaa under ved Sværdet! Det er Udtrykket for, hvad der kæmpes om, og hvad der kæmpes imod: Militærvæsenet. Det, der helst skulde naas.

med denne Krig, er, at alt Militærvæsen skal forsvinde fra Jordens Overflade, og den Energi, der hidtil har været anvendt hertil, skulde anvendes til bedre Formaal. Naas dette ikke, har denne grufulde Krig raset til ingen Nytte, og en ny og endnu grusommere vil opstaa i Løbet af kort Tid. Naas dette Maal ikke, havde Belgien, det Land, der nu er paa alles Læber, gjort rettest i ingen Modstand at yde; thi da havde det været sparet for megen af den Ødelæggelse, der er overgaaet det. Dertil skulde der naas i dette Ragnarok, at Guderne skulde genfinde de Guldtavl, som de legede med i Tidernes Morgen og i fredeligt Samvær tumle sig paa Idesletten. Enhver Fredsven den ganske Verden over maa arbejde paa, at en Krig som denne aldrig mere gentager sig, og at Krig i det hele taget bliver en Umulighed, men dette skal ikke ske ved vanvittige Rustninger men ved Afvæbninger, ikke i det enkelte Land, men den ganske Verden over, og bliver der arbejdet paa det med samme Energi, som Rustningerne er drevne med, vil dette aldeles ikke være umuligt.

Ordrup, den 18. November 1914.

Hans P. E. Byberg,
p. t. Konstabel Nr. 760.

Musik og Sang.

Han leged med Læmpe, han leged med List
 ej rørte sig Fuglen og Løvet paa Kvist.
 Og saa slog han Harpen til Bunds i Harm'.
 — Strengen er af Guld —
 at ud blæstes Kraften af Troidens Arm.
 Saa liflig leged han for sin Joinfru.

Det kan hænde, at man, bedst som man gaar og passer sin Gerning paa en Gang bliver i daarligt Humør. For nogle Mennesker sker det ofte, for andre sjældent; men det er noget, som ikke skulde ske, og det maa jages paa Flugt. Vi er skabte til at være glade, og det er vor Pligt at være det. Et bedrøvet Ansigt udretter sjælden noget, et glad Ansigt derimod meget. I disse mørke Tider hænder det vel tiere end ellers, at Sindet bliver tungt — og ikke uden Grund; men det er da ogsaa saa lykkeligt, at der gives Lægedom for denne Sygdom, om man maa kalde det saadan. Der er maaske mange Helbredelsesmidler; men vist er det, at til de bedste hører Sang og Musik.

Sang og Musik, ja, det er godt nok; men for at man paa den Maade skal kunne udrette noget, er det vel nødvendigt, at man har faaet en lang og grundig Uddannelse? Nej, ingenlunde, mange bliver ødelagt af at blive uddannet; det eneste, der hører til, er, at man skal være musikalsk. Og der er mange musikalske Mennesker, flere end mange tror.

Jeg vil først nævne Sangen.

Nogle har, hvad man kalder et fint Øre og en god skolet Stemme, og de skulde vel særlig have Evne til at udrette noget med deres Sang — skulde kunne synge Folk glade? Ja, maaske; men det er ikke sikkert, de har

det. De kan maaske synge rent og med en Kraft, der faar Ruderne til at klirre; men hvis de ikke formaar at faa de fine følsomme Strengene inden i en til at dirre i Takt med Sangen, saa man baade kan græde og le indvendig, saa formaar de alligevel intet. Kulturen har maaske kvalt Naturen, og det er galt, det er ikke Meningen med Sangen.

Det kan derimod hænde, at en lille ubehjælpssom Stemme kan træffe de rigtige Strengene inden i en og faa dem til at svinge med. Da gribes man af Sangen, og Stemmen bliver pludselig køn, synes man. Sangen er da noget af det, den skal være: Et Middel til at drive alt det onde paa Flugt, saa man kun tænker paa det gode. Sangen er trods al Ubehjælpssomheden musikalsk.

Og er man saa daarligt stillet, at man ikke selv kan synge en ren Tone, bør man ikke tabe Modet for det; man kan godt derfor glædes ved andres Sang og faa noget ud af den. Mange har det maaske saadan, og de er ogsaa musikalske. Musikken og Sangen maa komme fra Hjertet og gaa til Hjertet, ellers er den ikke, som den skal være.

Tager vi saa Instrumenterne, gælder der det samme. En glimrende Færdighed kan man forbavses over; man kan se, at der er anvendt stor Flid for at faa det Herredømme over Fingrene; men taler Tonerne ikke til en, kan man ikke spore, at den, der spiller, lægger Sjæl i Musikken, ja, saa bliver det bare Klingklang, saa er det alligevel ikke rigtig Musik. At have stor Færdighed og at være musikalsk er ikke det samme; men forenes begge Dele, kan der komme noget stort ud af det.

Der kan spilles kønt, uden at man behøver at have uhyre Færdighed, det var ikke godt andet; men vil man spille og finde Genklang hos andre, saa maa man give sig hen i Musikken, lade sig rive med, gør man det, vil man finde, at Sang og Musik er en Magt. Og det er ikke nødvendigt, saa snart der skal synges eller spilles, at det

saa skal være flerstemmigt — Orkester eller Kor, nej, en enkelt Stemme kan give det, som et helt Kor ikke formaar, og et enkelt Instrument kan maaske yde mere end et helt Orkester, naar det bliver behandlet musikalsk. Den enstemmige Sang er ikke ringere end den flerstemmige, tværtimod. Den har den store Fordel, at den har man altid hos sig, naar man i det hele kan synge. Men enten man kan synge eller ej, kan man have Gavn og Glæde af Sang og Musik.

Er du i trist Humør, saa syng eller spil, der bliver da løst op for meget. Er du glad, da syng — andre bliver maaske saa ogsaa glade, og du har gjort en god Gerning.

Husk paa:

Sangen er af Sorgen rundet!
men af Sangen Glæden vundet!

Glædelig Jul!

P. Johnsen Nielsen.

Minder.

Mindet lader som ingenting, er dog et lønligt Kildespring, saadan er der et gammelt Ord, som lyder, og der er en dybere Tone i de Ord, end man næsten skulde tro, thi hvad er mere dyrebart end Minder? Hvor tit kan et Ord ikke vække Tanken tilbage paa noget, som er sket i Fortiden, og Minderne kan da saa rigtig vælde frem, — Minder fra Barndoms- og Ungdomsdage, da alt syntes saa skønt, og Livet formede sig som en Leg imod nu. En lille Blomst kan ogsaa tit vække Minder; den er

maaske plukket en herlig Sommerkvæld, naar vi har gaaet en Tur i Skoven, sammen med gode Venner. De kan ogsaa være som et Kildespring for os, især i Modgangsdage, da kan Tanken om gode Minder virke oplivende paa os, og Ord, som er bleven sagt kan komme os til Trøst og Opmuntring og lære os at holde ud, selv om Lykken ikke altid staar os bi. Og især maa Minderne fra Højskolen blive os et Kildespring, hvortil vi altid kan vende os og hente Kraft til at bære alt, som møder os i Livet.

Ja, gid vi alle til næste Sommer kan mødes paa Antvorskov og opfriske Minderne.

Troelstrup pr. Møldrup, d. 23. Oktober 1914.

Marie Hinnerup.

Højskolen „Købmandshvile“.

På Elevmødet i Sommer, og for Resten ogsaa ellers, har jeg mærket, at mange slet ikke kender denne Skole; og da den er noget for sig selv, og derigennem kan få Betydning i det hele, vil jeg gerne fortælle lidt om den.

På den ene Side er det Højskole, fordi her undervises i de almindelige Højskolefag: Dansk, Historie, Geografi, Regning, Gymnastik, men på den anden Side er Skolegangen mærket deraf, at det er Handelsfolk, som er Elever her; og Skolens mest officielle Navn er da ogsaa: „Folkehøjskolen for unge Handelsmedhjælpere“; — derfor underviser vi også i Tysk, Engelsk, Fransk, sådan at man skal læse ét Sprog, desuden i Bogføring, Maskinskrivning og Stenografi.

Denne Dobbeltthed er sikkert meget frugtbar, fordi man

både hører bedre efter de fri Foredrag, når man har noget faktisk Arbejde ved Siden af; og fordi det ikke kan nytte alene at vække uden samtidig at dygtiggøre, nu da Vækelsen allerede er gammel; det gælder nu som altid, at man ikke gerne skulde være en Nar paa Jorden, fordi man er klog paa Himlen.

Fordi Skolen er den eneste af sin Slags får dens Elever et meget forskelligartet Præg; vi har ganske jævne, som aldrig har lært noget videre, og meget forvænte, som har fået mere udvidet Undervisning —; men netop denne Forskelligartethed gør, at vi her har Repræsentanter for de mest modsatte Elementer i Folket, så vi har netop *Folket* for os.

Følgelig har vi stærkere Forbindelse i Byerne end de andre Højskoler; og hvis København nogensinde får nogen Højskoleungdom, tror jeg, den vil blive vundet ad den Vej, som man her er slået ind på!

Dette glemmer jeg ikke, mens jeg passer „Højskolesiden“ af Sagen, at langt ude ligger det store Mål: Højskolens Methode og delvis dens Indhold ført ud i videre Kredse, og nået til København.

Noget må man tillægge Undervisningsstoffet derefter, f. Eks. kan det ikke nytte at tale så meget om kirkelige Forhold, til at begynde med, som for Folk, der er naturligt opdraget i Menighed; man må søge de store Personligheder andetsteds f. Eks. Tietgen, A. P. Bernstorff, Storkøbmand i det hele; enhver vindes og vækkes ved det man i Forvejen *har* Forbindelse til — Målet bliver det samme: om man kunde hjælpe til at „bygge“ Mennesker! —

Selvom jeg kaldes Forstander, så er jeg blot Bestyrer; en Papirhandler fra København har testamentarisk udkastet Planen til Skolen og økonomisk sikret den, hans Enke har sat den i Gang for 9 Aar siden for sine egne Penge, og med sit Arbejde skabt Skoleordenen her;

og hun er i de Aar blevet elsket som få for sin store Dygtighed og sjældne Uegennytte og store Godhed.

Hun er nu syg og har måttet give meget af sit Arbejde fra sig; og siden kom Ingrid og jeg her.

Vi er nu godt i Gang, for vi begynder allerede til Oktober: og helt blandt fremmede er vi ikke, Maren Jensen, som var Gymnastiklærerinde på Antvorskov sidste Sommer, forestår Madlavningen i Køkkenet og er min Kone en god højre Hånd.

Vi tre sender saa hermed en Nytaarshilsen i dette mærkelige Aar, hvor enhver blot må søge at gøre sit Arbejde dobbelt godt for at støtte det hele — mange gode Hilsener fra os ved

Vilh. Saxtorph.

Fra Elevmødet 1914.

Den 4de og 5te Juli var der Fest på Antvorskov Højskole nemlig Elevmødet, atter et af vore rige uforglemmelige Møder, der for enhver er Kilden til Opfriskelse af Tiden, der *svandt*, og Tanker, der blev tænkt. Minderne fra den Tid, vi var der, strømmer ind og betager mer eller mindre, og gør vistnok en og anden vemodig stemt, fordi den Tid er forbi. Livet stiller andre Fordringer og Betingelser for Tilværelsen til Udnyttelse af det, vi har lært der og andre Steder. Der er Mennesker, der går stille omkring, lytter og ser, og andre, der farer rundt, ler og synger, er ingen Steder og alle Steder, jeg tror, at de hver for sig bringer lige meget godt med sig hjem til deres Hjem, eller deres midlertidige Hjem, ja, Højskolen er jo vort andet Hjem, vel nærmest i aandelig Forstand;

men dog også på andre Områder gør det sig gældende, at det i mangt og meget er Udgangspunktet for Livet i det menneskelige Samfund. Ja, hvad har et Hjem ikke at sige for et Menneske, det kan slet og ret ikke undvære et sådant, og har et Menneske ikke det, som man tænker ved at nævne Hjemmet, skal det nok vide at skaffe sig et sådant midlertidigt Hjem. Vore Tanker må i denne Tid være hos de ulykkelige Belgiere, der mer end noget andet Folk har fået at vide, hvad det vil sige at miste deres Hjem, hvor mange, mange År skal de nu ikke være om nogenlunde at genoprette, hvad der af Voldshånd på kort Tid er ødelagt, og vore Tanker må så meget des mere være hos dem, som vi ikke ved, hvor nær vor Lod kunde være eller måske bliver lig deres. Hævdelsen af vort Lands Selvstændighed og Neutralitet vil nok være alles første Tanker trods alle Theorier om Afvæbning og evig Fred, det er godt at kunne forsvare sig med Ord; men der kommer en Tid, en Situation som nu i Belgien, hvor Ord ikke er nok, og der maa Handling til, Handling, som er dyr, som tager det bedste af et Lands Ungdom; men der kæmpes for det *bedste*, for *Hjemmet*. Hjemmet, som er i en Bygning, hvori man er født, og hvor ens *Fader, Moder og Søsken*de bor, det kan også være i den Fremtidsbygning, hvor Kone og Børn sidder og venter, som nu for Tiden på den, der er deres Forsørger, og hvad mere er —, et Hjem er Menneskets første og eneste, som er skildret så godt i den engelske Sang:

Om Glæder end belegned,
 hvert Fjed vi vandred' frem,
 dog Længsel Sjælen fylder
 ved Tanken om vort Hjem,
 og aldrig du i Verden
 vil finde noget Sted,
 hvor som i Barndomsverden
 dit Hjerte føler Fred!

Og det er et sådant Hjem, Højskolen bør være det rette Sted til at lære os om. Og jeg tror også, den gør det, for der er Sang og Tale fra Hjertet, og det er godt; som nu ved vort Møde, der i Aar for første Gang varede to Dage, hvor vi fik de fleste af vore gamle Lærere at høre, og hvor vi frem for alt kom til at tale mere sammen om gammelt og nyt med Kammeraterne, det er for enhver Aarsag til nye Strømninger og Tanker, som altid bringer noget godt med sig.

Ved Generalforsamlingen skete ikke noget særligt af Betydning. Af Bestyrelsen, hvoraf der fratrådte 3, nemlig Laura Jensen, Møen, Marie Hansen, Nejs, Sønderjylland, og Sofus Rasmussen, Lolland, genvalgte Marie Hansen. Laura Jensen og Sofus Rasmussen nægtede at modtage Genvalg, og jeg bringer dem her min Tak for den Tid, de har været i Bestyrelsen.

Mødet forløb på samme prægtige Måde som sædvanlig, begunstiget af Vejret, der dog ikke kunde holde sig fra at stænke lidt Søndag Eftermiddag, men lidt vaadt gør Bondens Ager godt, og det skadede da heller ikke her, må jeg tro.

Begge Aftener var der af Pigerne på Skolen og cand. theol. Hansen Lavind, iscenesat et Friluftsteater, hvor der spillede det velbekendte Stykke „Hans og Trine“ af Poul Martin Møller, og „På Kastelsvolden“, begge Stykkerne vakte selvfølgelig stormende Jubel og lønnes med kraftige Klapsalver, der var ærligt fortjent, såvel for Pigerne som Instruktørens Vedkommende, og jeg må bringe dem Elevforeningens samt min egen Tak og håbe, det vil gentage sig ad Åre. Imellem gav et flerstemmigt Sangkor, ledet af Eggert, nogle Sange til bedste, som selvfølgelig ogsaa lønnes med kraftigt Bifald.

Begge Dages Friluftsmøde sluttedes med et lille beskedent Fyrværkeri, der dog tog sig ud i den skumrende Midsommernat.

Søndag Aften sluttedes med den gamle kendte Pilgrimsang „Dejlig er Jorden“. Den Sang bjergtager altid en ved sin Stemning, og særlig her, hvor vi nu igen skulde splittes som Avner for Vinden, nej, dog ikke sådan, for Avnerne kommer aldrig tilbage, men vi har vor Elevforening og vort Aarsskrift til at holde os sammen, og vi samles gennem Aarsskriftet og paa Elevmødet.

Lad det ske, og lad det også ske, det, som jeg har skrevet før og sagt, men som I lader, som I ikke læser og ikke hører: *Skriv* — skriv til Aarsskriftet, lad det få en Hilsen i Vinterens Hjerte, de mørke kolde Dage imod Jul, og I vil selv være glade ved at have gjort det, og jeg vil selvfølgelig aldrig blive træt af at opfordre Jer, og skulde Jer Artikel, hvad endnu aldrig er sket, ikke blive optaget, så er det dog en Trøst, at man gjorde, hvad man kunde!

Glædelig Jul og godt Nytår!

*Peder Ravnhøj,
Lund pr. Rødvig.*

Fra Antvorskov Højskole.

Det forløbne Aar har for Antvorskov været et jævnt godt Aar, mere bevæget jo end noget tidligere. Krigen har ogsaa her grebet stærkt ind, men vi maa jo takke, at vi har faaet Lov at blive i vor Virksomhed, tænk hvad Folkene Europa over lider.

Den 22. Decbr. fik vi en lille Søn, som i Daaben blev nævnt op efter Cecilies Fader og blev kaldt Hans. Han kravler nu omkring paa Gulvet og er Niels-Jakobs Legekammerat, naar denne ikke tumler sammen med Smaa-pigerne i Haven. Lille Alma har for Resten faaet en særlig lang Udenlandsrejse i Aar, hun var kommet til Sønderjylland før Krigen, og Cecilie maatte langt om længe selv ned at hente hende, da vi ikke kunde undvære hende længer, Cecilie længtes jo ogsaa meget efter at faa talt

med dem dernede, Breve, der fortalte noget virkeligt om Krigen, slap ikke igennem Censuren.

Vi havde atter sidste Vinter festligt Besøg af Frk. Eline Begtrup en 8 Dags Tid, hun havde denne Gang først været paa Ryslinge Højskole. Hendes interessante Bog om Carl Linnè er udkommet nu i Efteraaret.

Særlig festlig var Fastelavn, idet alle Skolens Lærere og deres respektive Koner optraadte — under stor Jubel naturligvis — i „Fastelavns-gildet“, senere hen paa Aftenen blev Dansen afbrudt, ved at Pastor Nørgaard forklædt som Musikdirektør fremførte og dirigerede et 5 Mands-Orkester, bestaaende af hjemlige Kræfter: Firhændig Klaver, 2 Violiner og en særdeles storartet Tromme.

En Begivenhed, som vi med særlig Glæde mindes: var Sønderjyden Frk. Agnes Smidts gentagne Besøg hos os med Sang og Oplæsning. Jeg synes altid, jeg hos hende ser noget af det kønneste i det sønderjydske Folk; der er i hendes Sang noget af Glæden vundet gennem Sorgen.

Jakob Knudsen, Skolens gode Ven, aflagde ogsaa i Vinterens Løb Besøg hos os, han talte om Søren Kierkegaard, det samme Foredrag, som han havde holdt i Grundtvigs Hus i København.

Mens vi taler om Besøg paa Skolen, føler jeg her Trang til at sige Tak for de mange gode Besøg, som Skolens tidligere Lærere og vore gode Venner, Rydbert og Saxtorph, stadig aflægger hos os Vinter og Sommer, til festlig Glæde for os alle. Jeg kender ingen kærere Besøg. Saxtorph og hans Hustru er i Efteraaret flyttet til Købmandshøjskolen „Købmandshvile“ i Hørsholm ved Rungsted som Forstanderfolk.

Hen paa Foraaret aflagde Frk. Eli Olsen og Gunnar og Frederik Begtrup Skolen Besøg. Eli spillede — som saa mange Gange før — for os, og Studenterne sang

„Gluntar“, og Gunnar Begtrup sang under stor Begejstring engelske Viser og Sange.

Ogsaa Asta Juel har besøgt os ved Fastelavn og sammen med Nielsen holdt Koncert for os. Det er skønt, naar gamle Venner saadan slaar Kreds om Skolen og kommer, naar vi mindst venter dem.

Ved Slutningsmødet i Foraaret talte Pastor Nørgaard, og Hansen-Lavind, vi havde forinden haft vore to gamle Ture til Sorø og til København.

Sommerskolen var i Aar begunstiget af en dejlig Sommer, der rigtig lod min kære Have komme til sin Ret, vi avlede saaledes 800—900 Pd. Jordbær og for første Gang næsten Æbler og Pærer nok til vort ret store Forbrug.

Vort største Møde var Skovmødet paa Grundlovsdagen med Jakob Knudsen og Professor Vilhelm Andersen som Talere — foruden mig selv. Vi havde skønt Solskinsvejr og mange Mennesker. Om Aftenen læste Jakob Knudsen og Vilhelm Andersen Holbergs „Erasmus Montanus“ inde i Landmandshotellets Sal, vi frygtede nemlig, at Pladsen paa Skolen ikke kunde forslaa, og det viste sig da ogsaa, at vistnok over 1000 Mennesker var mødte. Det blev en saare morsom Oplæsning af vore to betydeligste Holbergoplæsere.

Saa kom vort kære Elevmøde, som Ravnshøj forhaabentlig skriver om; det gik jo storartet med Udvidelsen til to Dage, der blev nu mere Tid til at gaa og tale sammen. Jeg mærkede det som noget svært rart, jeg fik en Række Samtaler, som jeg aldrig før har haft Tid til at føre. Programmet slap heller ingeniunde op til Utag, det kneb som sædvanlig med at faa afsluttet Festen Søndag Aften. Det var det mest besøgte og vistnok mest vellykkede Elevmøde, vi endnu har haft. Hvor de mange Deltagere fik Plads om Natten, begriber jeg endnu i dette Øjeblik ikke. Man paastod, at to f. Eks. havde sat sig

til Rette i Ponnyvognen nede i Vognporten og sovet fortræffeligt.

Vi holder jo saa igen Elevmøde den første Lørdag og Søndag i Juli Maaned. Velkommen alle! Nu kan vi jo snart blive 500, hvis alle møder paa Pletten.

Af kære Gæster fra i Sommer vil jeg nævne Karin og Edit fra Malmø, de slaar sig hver Sommer ned hos os nogle Dage og er os til stor Opmuntring.

Det er nu blevet en fast Skik, at samtidig med, at vi om Sommeren tager til København, skal vi ogsaa en Tur til Klippelandet, Kullen. Det er vel nok Højdepunktet af Sommerens Glæde at sejle ind mod Kullen og senere at vandre paa Klippetinderne og se ned i Afgrundene.

Næppe havde vi holdt Slutningsmøde, før Meldingen om Krigens Udbrud kom med al sin Forfærdelighed. Vi ved jo ogsaa nu bagefter, at vi med Rette var mest nervøse de første Dage af August.

Vi havde som sædvanlig Liselundsdeltagere paa Skolen, men det kneb med den nødvendige Ro. Midt under det hele fik vi ca. 70 Soldater i Indkvartering paa *ubestemt* Tid, og jeg indsaa da, at nu gik vor kære Septemberskole i Løbet, den vi alle havde glædet os saa længe til. Jeg sendte nu Afbud, og vi har nu bestemt, at den skal holdes ikke 1915, *men 1916 i September (3.—30.)*. Saa vil vi da haabe, at vi igen har faaet Fred. Jeg har Grund til at haabe, at alle de gamle Lærere ogsaa til den Tid vil give Møde. I kan indmelde jer til mig fra nu af. Naar den nu kommer, skal den være mandsstærk besøgt.

Jacob Knudsen kom saa som bestemt i første Halvdel af Septb., den første Dag af hans Besøg havde vi stort Gæstebud; 300—400 af Egnens Mænd med Hustruer, alle, der havde hjulpet og støttet Antvorskov Højskole fra først af. Det var skønt for Cecilie og mig at faa trykket dem i Haanden og sagt Tak for al Hjælpen i de 5 Aar. Jakob

Knudsen var den Dag utrættelig: Han talte og læste og sang. Vi vil længe mindes den Sammenkomst. Det er saa godt for en Skole at mærke, at den har Venner paa sin Hjemegn, Venner, der ikke glemmer den. Og det fik vi mange Haandtryk paa den Dag.

Næste Dag havde vi offentligt Møde. Sidst paa Maa-neden kom saa Hostrup og Begtrup til Efteraarsmøde. Skolen havde til dette Møde faaet sat alle sine gamle Elever „i Ramme“. Det er nu snart 500 Ansigter, der ser ned paa os fra Skolestuens Vægge.

Og saa har vi igen begyndt paa Vinterskolen, og som Krigen tager vore *Tanker*, snart bringende Sorg, men dog ogsaa Haab, alt som den skrider frem, saadan har Krigen jo ogsaa taget mange af vore *Elever*. Det er den mindste Flok, vi endnu har haft, men vi vil haabe paa lysere Tider og sige: „Gud ske Lov for hver Dag, han lader os blive *udenfor* Krigenes Rædsler.“ Overfor det er alt andet kun smaat. Og gid der ud af al denne Elendighed maa komme noget skønt og godt. Krigen er jo ikke *Guds* Værk, men gid Mennesker i deres Nød maa ty til ham, saa han maa faa Lov at lade Krigen vende sig til Velsignelse for Folkene!

Glædelig Jul!

Antvorskov Højskole, 30. November 1914.

Niels Eggert.

Fortegnelse

over

Elevforeningens Medlemmer.

Sommeren 1909.

- Aaskov, Kristine, Hestehandler H. Kristensen, Knarup pr. Kværndrup.
 Bagge, Benedikte, Gdr. Kristian Bagge, Ny Holmstrup, Slagelse St.
 — Ingeborg Marie, Gdr. Rasmussen, Rosted, Slagelse.
 Hansen, Marie, Nejs pr. Broager, Sønderjylland.
 — Marie, Gdr. H. P. Hansen, Bammeskov, Tranekær.
 — Nielsine Gdr. H. H. Hansen, Grumløse, Lundby St.
 Jensen, Margrete, Gdr. K. Jensen, Stengade, Rudkøbing.
 — Mary, Møller J. P. Jensen, Slagelse.
 — Marie, Gdr. Bertel Jensen, Hingelbjerg, Fjerritslev.
 Johansen, Henriette, Gdr. R. P. Johansen, Humble, Langeland.
 Justesen, Ellen, Købmand L. Justesen, Sæby pr. Høng.
 Jørgensen, Anna, Gdr. H. P. Jørgensen, Skibby.
 — Margrethe, Gdr. J. Jørgensen, Strandhave. V. Aaby.
 Larsen, Oline, Gdr. P. Larsen, Stenlille, Stenløse St.
 Leth-Espensen, Mette, Gdr. P. Leth-Espensen, Højlund, Alken St.
 Michelsen, Benedichte, Sludstrup Skole.
 Mortensen, Kirstine, Gdr. L. Mortensen, Venslev pr. Rude.
 Møller, Elisabeth, Pastor Møller, Slagelse.
 Nielsen, Anna, Gdr. L. Nielsen, Hemmeshøj pr. Forlev St.
 — Ingrid, Gdr. N. Nielsen, Tømmerup, Kalundborg.
 — Marie, Gdr. H. P. Nielsen, Sundbylille, Frederikssund.
 Pedersen, Ida, Gdr. Jens Pedersen, Ubby Kalundborg.
 Rasmussen, Ingeborg, Gdr. N. Rasmussen, Maarsø St.
 Sjølund, Elise, Brygger R. Petersen, Haarløv St.

Vinteren 1909—10.

- Andersen, Kristian, Sønderup pr. Slagelse.
 Bramming, Aksel, Slimminge, Kværkeby St.
 Bruun, Anton, Kærbølling, Vejle.
 Christensen, Holger, Egerup, Skelskør.
 Godtfredsen, Johan, Botofte pr. Tranekær.
 Gravens, J. P., Staby pr. Ulfborg.
 Hansen, Adolf, Gdr. P. Hansen, Fredensgade, Slagelse.
 — Alva, Villa Sunnhill, Ingemansvej, Slagelse.
 — Karl, Strandgaarden, Drøsselbjerg pr. Slagelse.
 — Kristian, Brøby Mølle, Sorø.
 — Martinus, Nordgaard, Bøgesø St.

Hansen Peter, Villa Sunnhill, Ingemansvej, Slagelse
 Harpøth, Mads, Frostesgaard, Nees pr Vemb.

Høy, Sofus, Hvilsager, Mørke St.

Jensen, Andreas, Lillevangsgaard, Jægerspris.

— Carl, Tørslev pr. Frederikssund.

— Jens Chr., Gdr. A. Andersen, Stude pr. Forlev St.

— Jens Jørgen, Hmd. Peter Jensen, Sørbymagle, Slagelse.

— Johannes, Thingstedgaard, Baarse pr. Præstø.

— Karl, Neder Draaby Mark, Jægerspris.

Jespersen, Frode, Tranderupgaard, Skelskør.

Juul, Johanne, Katrup pr. Hasselager.

Jørgensen, Christian, Murer, Vemmelev pr. Forlev St.

— Hans, Sergent, Hærens tekniske Korps, Kjøbenhavn.

— Hans, Sjelstofte pr. Rødby.

— Jørgen, Botofte pr. Tranekær.

— Vilhelm, Murer, Vemmelev, Forlev St.

Kanip, Kristen Toft, Stadil pr. Tim.

Kronshage, B., Nyraad, Nyraad St.

Langkjær, Anders, Engom pr. Daugaard St.

Laursen, Rasmus, Voldum pr. Randers.

Madsen, Peter, Simmerhølle pr. Rudkjøbing.

Nielsen, Iver, Hulbækgaard, Daugaard St.

— Hans J., Hastrup pr. Præstø.

— Kristian, Annexgaard, Ørsløv, Vordingborg.

— Lars, Boelsgaard, Skelskør.

— Laurits Chr., St. Spjellerup pr. Karise.

— Niels, Høllund pr. Vejle.

— Niels, Bager, Vemmelev, Forlev St.

— Peter, Sandby pr. Sandby.

— Rudolf, Kildemark pr. Slagelse.

— Valdemar, Kildemark pr. Slagelse.

Nørgaard, Anders, Bjerggaard, Madum pr. Ulfborg.

Olesen, Ole P., Sangstrup Mølle pr. Holstebro.

Olsen, Aksel, Niels Olsen, Frankerup, Flakkebjerg St.

— Alfred, Venslev Mark pr. Rude.

— Peter Rønne, Fjordgaarden, Roskilde.

Petersen, P. G., Bindeballe St., Vejle.

— Valborg, Tjæreby pr. Korsør.

— Vilhelm, Lystagergaard pr. Fuglebjerg.

Pilegaard, Viggo, Henninge, Rudkjøbing.

Rasmussen, Lars V., Risby pr. Præstø.

— Oluf, Brogaard, Farre St.

Ravnshøj, P. Pedersen, Lund, Rødvig.

Rosendal, Peter, Agerskov, Nord Slesvig.

Sørensen, Arnold, Stenhøjgaard pr. Hinnerup.

— Niels M., Hodde pr. Hodde.

Thorkildsen, M., Tømrer, Topshøj pr. Sorø.

Sommeren 1910.

Andersen, Gudrun, Tjæreby, Korsør.

Bent, Elisabeth, Hvalløse pr. Randers.

Eggert, Alma, Ø. Ulslev pr. Nysted.

- Graversen, Bodil, Staby pr. Ullborg.
 Hallundbæk, Kirsten, Hodsager pr. Holstebro.
 Hansen, Anna, Ølsted pr. Staaby, Fyen.
 — Ingeborg, Rosted Søndermark, Sludstrup.
 — Johanne, Bammeskovgaard pr. Tranekær.
 Jensen, Anna, Lund pr. Fodby.
 — Astrid, Nielstrup pr. Randers.
 — Helga, Frederiksborg Højskole.
 — Laura, Sømark pr. Borre.
 — Marie, Langebæksgaard, Tostrup pr. Hyllinge.
 — Rasmine, Hundslev, Nymark pr. Ladby, Fyen.
 Kristensen, Anna, Spørring, Hinnerup St.
 Nielsen, Johanne, Baskemosegaard, Vemmeløse, Dalmose St.
 — Kirstine, Mejerigaard, Frederikssund.
 Nørrelund, Herdis, Stormgaarden, Haastrup St., Fyen.
 Olsen, Johanne, Voerbjerg pr. Nørre Sundby.
 — Oline, Lundforlund pr. Slagelse.
 Petersen, Anna, Mølmark pr. Broager, Sønderjylland.
 — Johanne, Thorup Mejeri, Thorup St., Jylland.
 — Karen, Partikulier S. Petersen, Hadsten St.
 — Karoline, Venslev pr. Skibby.
 Rasmussen, Kristine, Venslev pr. Skibby.
 Ross, Valborg, Kjelstrup pr. Slagelse.
 Sørensen, Johanne, Bendslev pr. Fuglebjerg.
 — Lona, Vemmelev pr. Forlev St.
 Westergaard, Betty, Sevel pr. Vinderup.

Vinteren 1910—11.

- Andersen, Anders Peter, Bromosegaard, Valby pr. Helsingø.
 — Emil Gustav, Gmd. A. Andersen, Harrested.
 — Karl Theodor, Vellingø pr. Otterup.
 — Marius Georg, Hmd. K. Andersen, Sødover Mark, Bredsten.
 Byberg, Hans P. E., Gerlev pr. Sludstrup.
 Christensen, Hartmann, Snøde, Langeland.
 Danielsen, Sigfred H., Thuresensgade Nr. 12³, Kjøbenhavn.
 Eggert, Valdemar Jensen, Brandsby pr. Humble.
 Eliassen, Ernst E., Kærehave pr. Ringsted.
 Frandsen, Møller, Hingelbjerg pr. Fjerritslev, Jylland.
 Hansen, Hans Peter, Klaresten, Solbjerg pr. Havrebjerg.
 — Holger Skou, Thyregod pr. Jellingø.
 — Jens, Taaderup pr. Skiellebjerg.
 — Lars Vinkler, Gdm. K. Andersen, Blanksløv pr. Lou.
 — Niels, Søndergaard, Rislev pr. Næstved.
 — Niels C., Gmd. N. Hansen, Tystrup, Fakse.
 Jensen, Anton, Ruddalsgaard, Nielstrup, Randers.
 — Frands Julius, Thingstedgaard, Baarse pr. Præstø.
 — Jens, Hingelbjerg, Fjerritslev St.
 — Karl, Ølandsgaarden, Kr. Stillingø pr. Slagelse.
 Juliussen, Marius, Lommeløv pr. Nr. Alslev St.
 Jørgensen, Andreas, Tømrer, J. Jørgensen, Gammelgab pr. Broager.
 — Jørgen, Skjoldeløvgaard, Hinnerup.
 Kildetoft, Anton, Kildetoftgaard, Øiby pr. Køge.

- Kirkegaard, Christen, Søften pr. Hinnerup.
 Koch, Laurits Jensen, Vissing pr. Lerberg St.
 Kristiansen, Laurits, Rundbjerggaarden, Sønderup, Korsør.
 Krogsgaard, Povl, Vesløs pr. Vesløs St.
 Larsen, Jens Peder, Lundegaard, Faarup pr. Lou.
 — Niels Peder, Solvanggaard pr. Bøgesø.
 Madsen, Michael, Krøjerup, Sorø.
 — Olav F. Chr., Gyldenholm Mark pr. Slagelse.
 Mindegaard, Jens P. N., Mindegaard, Hersnap pr. Dalby.
 Møller, Niels, Hedegaard, Hodde pr. Varde.
 Nielsen, Christian, Tømrer, Pileborggade Nr. 21, Ringsted.
 — Martin, Gadekærsgaard, Sigersted, Ringsted.
 — Niels Fr., Havnelev pr. Rødvig.
 — Ole, Gmd. H. P. Nielsen, Bjerre pr. Fuglede.
 — Peter Marius, Rerslev, Ruds Vedby.
 — Søren, Staldhøjgaard, Jordhøj, Slangerup.
 — Theodor, Tranderup pr. Skelskør.
 Olsen, Svend, Hvidegaard, Valby pr. Holbæk.
 Pedersen, Jørgen, Sdr. Højrup pr. Pederstrup.
 — Niels Møller, Hodde pr. Hodde.
 Petersen, Jakob Otto, Stenrigsgaard, Broby pr. Sorø.
 — Mads Hansen, Raaby pr. Storehedinge.
 — Sofus, Lystagergaard pr. Fuglebjerg.
 Rasmussen, Christian Sofus, Taars pr. Saksøbing.
 Stigel, Peder Th. Hansen, Ravnsø pr. Nr. Alslev.
 Sørensen, Carl, Stenhøjgaard pr. Hinnerup.
 Thomsen, Christian, S. Snøde pr. Snøde.

Sommeren 1911.

- Andersen, Anna, Arvensminde, Nr. Lyndelse pr. Aarslev.
 Broholm, Marie, Vejle, Allested St.
 Christensen, Christian, Gerslev pr. Høng.
 Due, Karen, Hatting St.
 Fisker, Katrine, Granslev pr. Laurberg.
 Hansen, Bertha, Ruds Vedby Mark, Ruds Vedby St.
 — Martha, Risby pr. Præstø.
 Jacobsen, Thora, St. Snøde.
 Jensen, Asta, Aagaard, Pedersker St., Bornholm.
 — Kathrine, Dallinggaard, Baarse pr. Præstø.
 Jørgensen, Anna, Sørbylille pr. Sludstrup.
 Kristensen, Kristine, Rødding pr. Skive.
 Langkjær, Kristine, Engom Præstegaard, Daugaard St.
 Larsen, Anna, Frederikskilde, Holmstrup, Slagelse.
 Mathæus, Helga, Lejbølle pr. Tranekær.
 Michelsen, Rigmor, Sludstrup pr. Sludstrup.
 Nielsen, Anna, Hulbækgaard, Daugaard St.
 — Mary, Hemmeshøj pr. Forlev St.
 Opstrup, Else Pedersen, Stadil pr. Tim St.
 Pedersen, Anna, Hadsten St.
 — Nanna, Chr. Pedersen, Fjellerup St.
 — Signe, Partikulier P. Pedersen, Hadsten pr. Hadsten.
 Petersen, Cecilie, Krummerup pr. Fuglebjerg.

Rasmussen, Karen. Kongeskov, Frøslev, Storehedinge.
 — Kirstine, Sandby pr. Hinnerup.
 Rigild, Agnes Marie, Northompgaard, pr. Fjerritslev.
 Thomsen, Mine, Viihen pr. Hinnerup.

Vinteren 1911—12.

Andersen, Carl V., Gdr. J. P. Andersen, Fjenneslev St.
 — Chr., Nordhøjgaard, Køge.
 — Karl Johan, Saxegaard, Venslev pr. Rude.
 Bagge, Frits, Sallerup pr. Lundby St.
 Balling, Mads Kr. L., Thise pr. Jebjerg St.
 Charstensen, Karl Emil, Ouenbøl, Thorstrup pr. Sig.
 Gejlund, Peder, Røgen pr. Sporup St.
 Hansen, Eide, Hyllerup pr. Slagelse.
 — Hans, Landsgrav pr. Slagelse.
 — H. P., Negerstruggaard, Gerløv pr. Sludstrup St.
 Jensen, Axel, Marienholm, Svinninge St.
 — Jens, Haugestedgaard, Borød pr. Sorø.
 — Martin, Tjæreby pr. Tjæreby St.
 — Niels Jørgen, Brigsted Møllegaard, Søvind St.
 Johansen, Alfred, Ejgaard, Topshøj, Sorø.
 Jørgensen, Aage, Bækmarksgaard, Ll. Grandløse pr. Holbæk.
 — Alfred, Vejlø Overdrev pr. Næstved.
 — Karl, Vollerup pr. Flakkebjerg St.
 Kamp, Chr., Stadil pr. Tim.
 Larsen, Hans Rasmus, Store Thorshøje pr. Fakse.
 — Kristian, Stenmagle Møllegaard, Stenlille St.
 Leth-Espensen, Thomas, Højlund, Alken St.
 Lolle, Julius, Kalø pr. Saksøbing.
 Lykkeberg, Hans, Geil pr. Tistrup St., Jylland.
 Madsen, Jens, Hørrgaard pr. Børkop St.
 — Mads Johnsen, Holtum pr. Vejle.
 Mathiasen, Henrik, Gerlev pr. Sludstrup.
 Michaelsen, Frederik, Tystofte, Tjæreby St.
 Mortensen, Hans Christan, Hastrup pr. Thureby St.
 Nielsen, Christian, Grynholm, Køng, Lundby.
 — Fr., Tømmerup, Kalundborg.
 — Hans, Stoense Udfl. pr. Lohals.
 — Johannes, Tudse Næs Mejeri pr. Holbæk.
 — Lindhardt, Toftebjerg, Tranebjerg, Samsø.
 — Marinus, Raunsbjerg, Guldager St.
 — Martin, Glarbjerg, Lomborg, Faare St.
 Pedersen, L. Peder, Haarby pr. Haarby.
 Petersen, Henry, Adslev, Hørning St.
 — Peter, R. Petersen, Frellesvig pr. Rudkøbing.
 Poulsen, Alfred, Oveby, Sdr. Bjerre St.
 Rasmussen, Rasmus, Vormark pr. Hesselager St.
 Stillinge, A., Østerstillinge pr. Slagelse.
 Sørensen, A. J. A., Uglerup pr. Jyderup.
 — Johannes, Lille Skensved pr. Skensved St.
 — Svend, Thise Bundgaard pr. Jebjerg, Salling.
 — Søren N., Tistrup, Jylland.

Thomsen, Valdemar, Lyngø pr. Sorø.
 Vilhelmsen, Peter, Ørslev pr. Slagelse.

Sommeren 1912.

Andersen, Kirstine, Sødover Mark, Bredsten, Vejle.
 — Kirstine, Boulstrup pr. Boulstrup.
 Bie, Maren, Løsning St.
 Bergo, Ane, Ottestrup Forskole, Frederikslund St.
 Bertelsen, Marie, Nordenskov pr. Varde.
 Eggert, Mary, Nordenbro pr. Nordenbro St., Langeland.
 Eliassen, Ingeborg, Assentorp pr. Stenlille.
 Hansen, Anna, Broby Mølle, Sorø.
 — Kristiane, Nejs pr. Broager, Sønderjylland.
 — Kristine, Thyregod pr. Jelling.
 Hanson, Edit, Norregatan 3, Malmø.
 — Karin, Norregatan 3, Malmø.
 Høgh, Sørine, Gunneruplund, pr. Hadsten St.
 Jensen, Anne Marie, Jelling Mark pr. Jelling.
 Johansen, Anna, Ravnsbjerg pr. Guldager St.
 Kristiansen, Kirstine, Hjedding, Ølgod.
 Madsen, Gunhild, Stenberg, Krøjerup, Sorø.
 — Margrethe, Freglev pr. Freglev, Lolland.
 — Mimi, „Den nordsl. Folkebank“, Broager.
 Nielsen, Bertha Marie Kirstine, Øse pr. Varde.
 — Hansine, Ravnsbjerg, Guldager St.
 — Karen, Mejerigaard, Lyngø pr. Frederikssund.
 — Sigrid, Lindersgaard pr. Rødvig.
 Nygaard, Bertha, Boulstrup St.
 Pedersen, Dagmar, Skrodsbjerg pr. Thureby St.
 — Jenny, Attrup pr. Ryomgaard St.
 Petersen, Kristine, Husejer Jens K. Jensen, Slude Enghave pr. Forlev St.
 — Thora, Bmd. Knud Petersen, Hanested Mark pr. Sludstrup St.
 Rasksen, Katrine, Krogsgaard Mark, Tjæreborg.
 Rasmussen, Karen, Vinkelvang, Hagested pr. Maarso
 Sørensen, Anna, Caseinfabrikken i Hinnerup.
 Stage, Kristine, Stensvedgaard pr. Stensved St.
 Steffensen, Ellen Margrethe, Haldum Skole, Hinnerup St.
 Thomsen, Kathrine, Sødover Mark, Bredsten pr. Vejle.
 Videsen, Martha, Mørup, Gødding, Vejle.

Vinteren 1912—13.

Aastrup, Anton, Jennum pr. Spentrup St.
 Andersen, Ingemann, Arvensminde, N. Lyndelse pr. Aarslev, Fyn.
 — Poul, Solbjerggaard, Venslev pr. Skibby.
 — Rasmus, Vindeltoftgaard, pr. Rudkøbing.
 Arildsen, Viktor, Arildsminde, Kalø pr. Saksøbing.
 Bent, Rasmus, Hvalløse, Randers.
 Christiansen, Valdemar, Sønderup pr. Korsør.
 Christoffersen, Niels P., Himlingøje pr. Vallø St.
 Fast, Rasmus, Brundby pr. Koldby, Samsø.
 Frederiksen, Aksel, Toftegaard pr. Fjenneslev St.

- Hansen, Hans Anders, Kidserup pr. Holbæk.
 — Ludvig, Rybekjærgaard, Tranderup, Skelskør.
 — Martin, Langestens Højgaard pr. Forlev St.
 — Niels Jørgen, Ulslev pr. Sdr. Ørslev St.
 — Peter, Gerlev pr. Sludstrup St.
- Jakobsen, Jakob Marius, Maglebjerggaard, Lyngø St.
 Jensen, Aage, Gdr. V. Jensen, Testrup, Haslev.
 — Jens Peter, Stouby pr. Væggerløse St.
- Jensen, Niels Alfred, Nemdrupgaard pr. Fuglede.
 — Niels Peter, Lorentzen, Uddeler Jens Jensen, Haarlev pr. Haarlev.
 — Rasmus, Musiker J. Jensen, Bøslunde pr. Korsør.
 — Søren, Reersø pr. Gørlev.
- Jørgensen, Søren, Dalmose pr. Dalmose St.
 Kjær, Mads, Haunevang, Billum St. pr. Varde.
 Knudsen, Arne, Hyllested pr. Dalmose St.
 Kristensen, Kristian, Sofienlyst, Illebølle St., Langeland.
 Krogshave, Jakob Andersen, Aistrup pr. Sulsted St.
 Langkjær, Kristen, Engom Præstegaard pr. Daugaard St.
 Larsen, Hans, Harrested pr. Sludstrup St.
 Laursen, Ingvart, Voldum pr. Randers.
 Lund, Niels Chr., Mullerupgaard pr. Slagelse.
 Mortensen, Kristian, Thise pr. Brønderslev.
 Nicolaisen, Johannes, Bøslunde pr. Korsør.
 Nielsen, Hans Chr., Gerlev pr. Sludstrup.
 — Johannes, Gdr. Julius Nielsen, Verup pr. Dianalund.
 — Ole, Olesminde, Lindelse St.
- Olsen, Karl, Stouby pr. Væggerløse St.
 Pedersen, Hans, Ll. Ølsegaard pr. Wetterslev.
 — Kristian, Sandlyng pr. Vedde.
 Peitersen, Karl, Broveshøj pr. Rødvig St.
 Petersen, Anton Chr., Wænget, Jægerspris.
 — Oskar, St. Spjellerup pr. Karise St.
- Pico, Holger, Nordenbro St.
 Poulsen, Johannes, Oreby pr. Sdr. Bjerre St.
 Rasmussen, Aksel, Røved pr. Hadsten.
 — Alfred, Holmstrup pr. Slagelse.
 — Georg, Lommelev pr. Nr. Alslev St.
 — Jørgen, Myrup pr. Lou.
- Sørensen, Viggo, Nørrebøgegaard, Uglerup pr. Jyderup St.
 Vest, Hans, Lommelev pr. Nr. Alslev St.

Sommeren 1913.

- Andersen, Mary, Syvhøjgaard pr. Karrebæksminde
 — Rasmine, Gerlev, Sludstrup St.
 — Thyra, Arvensminde pr. Aarslev St.
- Askgaard, Tove, Rude pr. Odder.
- Bothmann, Vilhelmine, Kyndeløse pr. Roskilde.
- Christensen, Christine, Søren Christensen, Haarlev St.
 — Mathilde, Gdr. P. Christensen, Haldum Vestergaard pr. Hinnerup.
- Christiansen, Margrethe, Gedegaarden pr. Ruds Vedby.
 Frandsen, Erna, Hpilærer Frandsen, Husby (Angeln).

- Frederiksen, Karen, Gdr. Jens Frederiksen, Rye pr. Gørlev.
 — Nielsine, Kristen Thorup, Sjørring pr. Onsild.
 Gejlund, Kristine, Gdr. R. Gejlund, Røgen Sporup.
 Hansen, Anna Valborg, Gislinge Strandgaard pr. Gislinge St.
 — Astrid, Gmd. Chr. O. Hansen, Skælbækgaard pr. Fuglebjerg.
 — Marie, J. A. Hansen, Li. Næstved, Næstved.
 — Sigrid, H. P. Hansen, Ordrupsvang pr. Skibby.
 — Thyra, Bredegade Nr. 62, Slagelse.
 Hemmingsen, Kristine, Gmd. H. Hemmingsen, Vallensved pr. Fodby.
 Jakobsen, Helene, Gdr. A. Jakobsen, Viskær, Assedrup St.
 — Martha, I. Jakobsen Overby, Sdr. Felding pr. Troldhede.
 Johansen, Johanne, J. L. Johansen, Baaring pr. Asperup.
 Jørgensen, Valborg, P. Jørgensen, Rosted pr. Slagelse.
 Kjeldsen, Julie, C. J. Kjeldsen, Ordrup, Skibby.
 Kristiansen, Maren, P. M. Kristiansen, Gaarde pr. Tistrup.
 Larsen, Laura, Gmd. Søren Larsen, Gaasetofte pr. Kalundborg.
 Laursen, Agnes, R. Laursen, Ellensminde, Balle pr. Odder.
 Lilmoes, Anna, J. A. Lilmoes, Bromstrup, Randers.
 Madsen, Meta, Sogf. H. Madsen, Sandby, Vetterstlev.
 Nielsen, Anna, Gdr. Chr. Nielsen, Skaftelev, Slagelse.
 — Bodil, Søren Nielsen, Vandel St., Vejle.
 — Gudrun, Gmd. P. Nielsen, Rode, Vig St.
 — Marie, Gmd. V. Nielsen, Bjerre pr. S. Bjerre St.
 Pedersen, Kathrine, Kristian Pedersen, Skivum Hede, Vægger St.
 Petersen, Astrid, Ellinge, Lyng pr. Vig St.
 Sandbeck, Elise, J. Sandbeck, Broager, Sønderjylland.
 Schnach, Helene, L. Schnach, Kongsted, Kværkeby.

Vinteren 1913—14.

- Abel, Johan Peter, Gdr. Chr. Thorup, Sjørring pr. Onsild.
 Alexandersen, Sofus, Moeskær pr. Uggelhuse St., Jylland.
 Andersen, Carl, Køng pr. Lundby.
 — John, Gmd. A. Andersen, Stude pr. Forlev St.
 Bagge, Christian, Nebble pr. Skelskør.
 Berthelsen, Peter, Ottestrup pr. Frederikslund.
 Christiansen, Christian, Øllemosegaard, Hømb pr. Ringsted.
 — Otto, Kanehøj Mølle pr. Skelskør.
 Eskebjerg, Povl, Jul. Eskebjerg, Slotsalléen, Slagelse.
 Gedsted, Valdemar Petersen, Eskildstrup St., Falster.
 Hansen, Hans, Adamshøj, Hou pr. Lohals, Langeland.
 — H. C., Landjordsgaarden pr. Gørlev.
 — Hans P., Gmd. H. P. Hansen, Svinø pr. Lundby St.
 — Johannes, — Hans Hansen, Vollerup pr. Kallundborg.
 — Niels L., Gl. Tistrup pr. Tistrup, Jylland.
 — Vilhelm Kristian, Hmd. Niels Pedersen, Egerup pr. Skelskør.
 Henriksen, Kristian, Gmd. J. Henriksen, Vindehelsing pr. Gørlev.
 — Peter Laurits, Hans S. Henriksen, Vindehelsing pr. Gørlev.
 Hjort, Laurits, A. Hjort, Sct. Mikkelsgade 6, Slagelse.
 Jacobsen, Johannes, Dalsborggaard pr. Sdr. Ørslev.
 Jensen, Alfred, Brørup pr. Hyllinge.
 — Johannes L., Meidahl, Stignæs pr. Skelskør.
 — Karl, Gmd. Kristian Jensen, Fjenneslev St.

- Jørgensen, Valdemar, Kvislemark pr. Sandved.
 Knudsen, Vagn, Ostehandler Ejner Knudsen, Sandved.
 Kristensen, Kristen L., Snedkersvend, Vindehelsing Mark, Gørlev.
 Larsen, Hans, „Gydevejen“, Sierslev, Storehedinge.
 Lund, Christian, Vemmingbund pr. Broager, Sundved, Sønderjylland.
 Madsen, Christen, Gdr. H. Madsen, Skørpinge Mark, Flakkebjerg.
 — Nikolaj, Hedsbjerg pr. Gilleleje.
 Mortensen, Peter, Gmd Chr. Mortensen, Keldstrup Mark, Slagelse.
 Nielsen, Abel, Kbm. J. Nielsen, Lem.
 — Arthur M., Formand Salomon Nielsen, Nyportstræde 43, Køge.
 — Christen, Kattinge pr. Roskilde.
 — Frederik, Gmd. J. Nielsen, Devitsrød, Frederikslund St.
 — Henrik, Bøgelundsgaard pr. Esrom.
 — Jens Ejnar Severin, Biografen, Slagelse.
 Olsen, Aage, Snekkerup pr. Flakkebjerg.
 — Christian, Gdr. Peder Olsen, Lou St.
 Pedersen, Marius P., Strøby pr. Klippinge St.
 Petersen, Anders, Lundgaard, Høve pr. Dalmose.
 — Frederik, Østergaard, Sdr. Højrup pr. Pederstrup.
 — Peter, Frankerup pr. Flakkebjerg.
 Rasmussen, Arthur, Holmegaard, Knubbelokke pr. Nakskov.
 Sand, Laurids, Vemb, Jylland.
 Simonsen, Henry, Hagested pr. Maarsø.
 Svendsen, Gunnar, Passebækgaard pr. Gilleleje.
 Sørensen, Hans Johan, Thorsgaard, Rødvig.
 — Niels, Bransmark pr. Sorø.

Sommeren 1914.

- Andersen, Margrethe, Kristian Andersen, Sødover Mark, Bredsten, Vejle.
 Christensen, Kirstine, Skattergade 44, Svendborg.
 Engtoft, Marie, Niels Nielsen, Vemmelev pr. Forlev.
 Hansen, Gerda, „Kokkegaarden“, Krøjerup pr. Sorø.
 — Sofie, Bmd. Martin Hansen, Hejninge pr. Slagelse.
 Hinnerup, Marie, „Egelund“ pr. Møldrup.
 Jensen, Anna, „Højhjørnegård“ pr. Fjenneslev St.
 — Maren — — —
 Jonathansen, Martha, Murer S. Pedersen, Bering pr. Hasselager St.
 Koch, Ida, Ravning St.
 Laursen, Marie, Hmd. Hans Pedersen, Adslev, Hørning St.
 Nielsen, Dagmar, Spaanbrogaard, Haugerup, Sorø.
 — Katrine, Hemmeshøj pr. Forlev.
 — Mariane, Poul Kr. Nielsen, Granlykke, Sæby.
 — Marie, Gartner Nielsen, Primula, Brønshøj, København L.
 — Rigmor, Hemmeshøj, Forlev.
 Nørregaard, Valborg, Næsby Mejeri ved Str. Slagelse.
 Olsen, Marie, Lyngerup, Frederikssund.
 Pedersen, Kristine, Baahoved pr. Klippinge.
 — Marie, Lund pr. Volk Mølle
 — Mary, Hans Pedersen, Slotsbjergby, Slagelse.
 Rasmussen, Marie, Hørning pr. Volk Mølle.
 Sillehoved, Maren, Enke Marie Albertsen, Gæsager pr. Løsning.
 Søndertoft, Kathrine, Vinding pr. Holstebro.
 Sørensen, Marie, Tistrup pr. Tistrup.

H

INDHOLD

	Side
<i>Niels Eggert:</i>	Sønderjylland 3
<i>I. P. J. Nørgaard:</i>	Krigen 20
<i>Vilh. Saxtorph:</i>	Religiøsitet 23
<i>N. P. Nielsen:</i>	Gamle Tanker i Nutidshelysning . . . 26
<i>Salomon Nielsen:</i>	„Om kort, om langt“ 37
<i>P. Rydbergt:</i>	Mora 43
<i>Hans P. E. Byberg:</i>	Ragnarok 46
<i>P. Johnsen Nielsen:</i>	Musik og Sang. 49
<i>Marie Hinnerup:</i>	Minder 51
<i>Vilh. Saxtorph:</i>	Højskolen „Købmandshvile“ 52
<i>Peder Ravnshøj:</i>	Fra Elevmødet 1914 54
<i>Niels Eggert:</i>	Fra Antvorskov Højskole. 59
<i>H. Jørgensen.</i>	Medlemfortegnelse. 64

Medlemmer, der forandrer Adresse, bedes meddele det til For-
ningens Sekretær, Sergent H. Jørgensen, Stenosgade 3², København B.,
til hvem ogsaa Bidrag til Aarsskriftet sendes inden 15. Oktober.